

Onsdagen den 26 april

Kl. 19.30

Jordbruksarrende

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Jordbruksarrende

Föredrogs lagutskottets betänkande 1977/78:26 med anledning av motioner om vissa frågor rörande jordbruksarrende.

I detta betänkande behandlades de under den allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:526 av Ivan Svanström (c) och Georg Pettersson (c), vari yrkats att riksdagen beslutade att hos regeringen inhålla att arrendelagskommittén fick i uppdrag att utreda frågor om sidosarrende i enlighet med vad som anförts i motionen,

1977/78:1009 av Jörn Svensson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde följande åtgärder för att förbättra arrendatorernas ställning:

1. införande av ett system för priskontroll av arrenden som även möjliggjorde sänkning av arrendeavgifterna, vilka efter 1970 stegrats oproportionerligt,
2. förslag till lagändring med syfte att garantera arrendatorn rätt till sådan värdeökning, som uppkom på grund av egna insatser,
3. förslag till lag om besittningsskydd under arrendatorns livstid,
4. förslag till lag som möjliggjorde för arrendator på statlig mark och under fideikommiss att alltid överklaga markägarens beslut till regeringen, och

1977/78:1479 av Ivan Svanström (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande arrendeavgifterna att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1009, yrkandet 1.,

2. beträffande arrendators investeringar att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1009, yrkandet 2.,

3. beträffande arrendators besittningsskydd att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1009, yrkandet 3.,

4. beträffande arrendators rätt att överklaga markägares beslut att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1009, yrkandet 4.,

5. beträffande kommunala arrenden att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1479,

6. beträffande sidoarrende att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:526 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av reglerna om sidoarrende.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Arrendatorernas situation har även i år aktualiserats i några motioner, vilka har det gemensamt att det där föreslås åtgärder för att förbättra arrendatorernas ställning.

Utgångspunkten för vänsterpartiet kommunisternas motion är att arrendatorernas situation i vissa väsentliga avseenden är otillfredsställande. I motionen behandlas en förstärkning av besittningsskyddet, åtgärder för att motverka den våldsamma prisstegringen på arrenden och arrendatorns rätt till en sådan värdeökning som uppkommer på grund av egna insatser.

Låt mig i detta sammanhang erinra om att de flesta problem som uppstår sammanhänger med att marken och naturrikedomarna enligt vår och alla socialisters allmänna ståndpunkt inte är vad de borde vara, nämligen allas gemensamma egendom. Vi anser att detta är nödvändigt från etisk synpunkt liksom också för att undvika alla problem som privat markäggande och spekulation drar med sig.

Nu kan Ivan Svanström eller andra företrädare för utskottet säga att detta grundläggande principiella synsätt inte hör hemma i det här sammanhanget, då vi diskuterar frågor om jordbruksarrende. Men jag menar att det hör hit i allra högsta grad. De aktuella problemen i samband med markvärdestegring sammanhänger ju direkt med det privata ägandet av marken. Om i stället samhället ägde marken, skulle samhället också kunna tillgodogöra sig den markprisstegring som kan fortsätta att uppstå så länge vårt nuvarande samhällssystem, kapitalismen, finns kvar.

Allmänt ägande av marken skulle hindra spekulation och dess prisuppdrivande effekt. Det grundläggande är alltså det privata ägandet av mark som skapar ett slags monopolställning och en situation som drabbar arrendatorerna.

Lagutskottets betänkande är i stort sett positivt till vår motion 1009 och de förslag som vi där lagt fram i olika punkter. Utskottet har emellertid inte funnit skäl att tillstyrka några av våra yrkanden, huvudsakligen därför att, enligt vad utskottet inhämtat, tre av de frågor som tas upp är föremål för utredningar eller kommer att behandlas av arrendelagskommittén.

Såvitt jag kan se finns det inte täckning för detta i de tidigare utredningsdirektiven, vilka var rätt starkt avgränsade. Inte heller framgår det klart av de skrivelser regeringen överlämnat till kommittén för att tas under övervägande, om de konkreta förslag som vi har tagit upp kommer att behandlas. Eller menar utskottet att arrendelagskommittén kommer att utreda och lägga fram förslag om införande av ett system för priskontroll av arrenden som även möjliggör sänkning av arrenden, vilka efter 1970 stegrats oproportionerligt? Tillåt mig att tvivla på detta.

Utskottet har varit mest positivt till vårt krav på lagändring i syfte att garantera arrendatorn rätt till sådan värdeökning som uppkommer tack vare egna insatser och utgåor – liksom vid fjolårets riksdag då ett liknande motionskrav behandlades – från att dessa krav kommer att tillgodoses. Jag har därför, herr talman, inget yrkande till punkten 2.

Tror verkligen utskottet sedan att arrendelagskommittén kommer att lägga fram ett lagförslag om besittningsskydd under arrendators livstid såsom vi föreslår i punkten 3? Såvitt vi förstår och kan finna med stöd av utredningsdirektiven, med stöd av de särskilda skrivelser eller tilläggsdirektiv – vilket vi nu vill kalla dem – och med stöd av utskottets hemställan är utsikterna till det resultat vi eftersträvar inte särskilt stora.

Olika reformer för att förbättra arrendatorernas ställning är starkt motiverade. Möjligt är att någon eller några förbättringar kan komma som ett resultat av pågående utredningsarbete och eventuella regeringsförslag. Hittillsvarande utredningsarbete har emellertid inte resulterat i sådana konkreta förslag som gör att vi kan nöja oss med utskottets hemställan i betänkandet och några mer eller mindre vaga förhoppningar. Ett bifall till motionen 1009 innebär en markering och ett ställningstagande för en förbättring av arrendatorernas ställning. Det innebär ett ställningstagande för att arrendavgifterna regleras av samhället och knyts till någon form av bruksvärdesprincip. Det innebär också ett klart ställningstagande till att förbättringar utförda av arrendatorer i princip alltid skall ersättas eller tillgodoräknas arrendatorn.

Med hänvisning till vad jag nu har sagt vill jag yrka bifall till motionen 1009 då det gäller punkterna 1 och 3.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 26 behandlas tre olika motioner, som alla gäller arrendelagsfrågor. Dessa motioner har vid utskottsbehandlingen gått litet olika öden till mötes. Eftersom jag själv i viss mån är far till två av dem, får jag både vara glad och er liten smula ledsen.

Den motion som är betecknad 1479 och handlar om praxis vid kommunala arrenden har enligt den hårda formulering som vi i lagutskottet använder avstyrkts. I debatten om det föregående ärendet beklagade en motionär att vi använder ett så hårt uttryck, men vi tycker i lagutskottet att man antingen avstyrker eller tillstyrker en motion. I detta fall som gäller min motion 1479 är jag tillfreds med den skrivning som utskottet enhälligt har gjort och som innebär att med anledning av den skrivelse som regeringen tillställt arrendelagskommittén är det problem som uppmärksammats i motionen tillgodosett.

När det gäller motionen 526 av mig och Georg Pettersson med anhållan om utredning av frågorna beträffande sidoarrende har behandlingen i utskottet resulterat i ett förslag om tillkännagivande i form av en kommande riksdagsskrivelse om översyn av reglerna för sidoarrende. Det är vad vi normalt brukar betrakta som ett bifall till motionen.

Vad slutligen gäller den tredje motionen, om vilken Tore Claesson här har

talat, har han funnit för gott att yrka bifall till endast två av de fyra delförslag som motionen innehåller.

Beträffande det första yrkandet, om arrendeavgifterna, ställer Tore Claeson en fråga, huruvida vi i utskottet är övertygade om att de framställningar som har gjorts i annat sammanhang kommer att resultera i en priskontroll. Jag tror, Tore Claeson, att vi i det här sammanhanget – så länge vi har vad Tore Claeson kallar den kapitalistiska samhällsordningen – måste ta hänsyn till att prisstegringen vid förvärv av fastigheter, vilken vi självfallet kan beklaga ur vissa synpunkter, ändå tyvärr normalt måste återspeglas även i arrendeavgifterna. Att skapa en priskontroll på arrenden skulle väl ur den synpunkten sett medföra betydande bekymmer. Jag vill vara ärlig och säga att lagutskottet inte tror det är möjligt att införa priskontroll på detta speciella område under nuvarande förhållanden. Vi har emellertid observerat att arrendelagskommittén skall ta upp dessa spörsmål till bedömning och därefter avlämna sitt betänkande. Sedan eventuella regeringsförslag har tillkommit får vi således återuppta behandlingen av det problemet.

Det sista yrkandet, nr 4, om arrendators rätt att överklaga markägarens beslut, är motionärernas representant och jag överens om att vi inte riktigt förstår. Där har emellertid inte heller ställts något yrkande.

Vad beträffar arrendatorns besittningsskydd framhåller utskottet att detta genom förändringarna i jordabalken år 1972 har förbättrats i förhållande till de bestämmelser som tidigare gällde, men det är vår uppfattning att besittningsskyddet behöver förbättras ytterligare. Vi räknar med att en sådan förbättring kan bli följden av de överväganden som arrendelagskommittén kan komma fram till.

Med det här anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till lagutskottets betänkande nr 26 på alla punkter.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Får jag först säga att om punkterna 1 och 3 i vår motion nr 1009 hade fått samma behandling som den motion där Ivan Svanström är medmotionär, dvs. resulterat i ett tillkännagivande från utskottet, skulle jag över huvud taget inte ha yrkat bifall till dessa punkter. Med utgångspunkt i motionernas innehåll och utskottsbehandlingen tycker jag det är litet besynnerligt att utskottet inskränkt sig till ett tillkännagivande just beträffande motionen 526, när man ändå har så positiva skrivningar till vår motion då det gäller vad som berörs i punkterna 1, 2 och 3. Till punkten 2 har jag som sagt ingen anledning att yrka bifall, eftersom det också sammanfaller med vårt ställningstagande vid fjolårsbehandlingen.

När det gäller priskontroll på arrenden är jag överens med Ivan Svanström om att en sådan säkert skulle skapa bekymmer – för dem som arrenderar ut marken. Den skulle innebära att om man inte kunde sätta stopp för prishöjningarna skulle man i alla fall få en spärr mot oskäligen prishöjningar på ett helt annat sätt än vad man nu har möjlighet till. Jag tror sålunda att det skulle skapa bekymmer – men inte för arrendatorerna, utan för dem som upplåter och hyr ut marken.

Sedan säger Ivan Svanström: Motionären och jag är överens om att vi inte riktigt förstår detta med punkten 4. Det var väl att ta till väl mycket. I varje fall har jag inte sagt det. Jag förstår detta mycket väl eftersom jag är medmotionär. Motiveringen är bl. a. de särskilda svårigheter som många arrendatorer under svenska kyrkan och fideikommissen har då det gäller att hävda sina intressen.

Den som under senare år följt med litet grand i debatten på det här området – inte minst med anknytning till fideikommissen och kanske särskilt ett speciellt fideikommiss i Skåne – vet att det är betydligt större svårigheter generellt sett för arrendatorer under fideikommiss än för vanliga arrendatorer. Så nog finns det i och för sig motivering för att särskilt peka på att dessa arrendatorer skulle behöva en bättre behandling.

IVAN SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag sade att det blir bekymmer när det gäller att effektivt och med framgång genomföra en priskontroll i fråga om arrenden. Nu säger Tore Claeson att det för dem som arrenderar ut marken skulle medföra bekymmer men för arrendatorerna enbart fördelar. Men jag är, herr talman, inte helt övertygad om den saken. Jag tror det kommer att bli bekymmer på ömse håll.

Det är inte möjligt i det nuvarande systemet att denna väg begränsa arrendeprishöjningarna. Men vi är helt ense om, Tore Claeson och jag och även utskottet, att det är angeläget att på något sätt begränsa arrendepristegringarna. I sådana fall där det uppenbart är obilligt kan det bli fråga om förhandlingar inför vederbörande arrendenämnd.

Beträffande den sista punkten i motionen säger Tore Claeson att jag tog i litet väl hårt, och det kan hända att jag gjorde. Men vi förstår inte – jag trodde det också gällde Tore Claeson – motiven för detta fjärde yrkande. Arrendatorer som arrenderar av kyrka och fideikommiss har ju samma möjligheter som andra arrendatorer att i vanlig ordning överklaga fattade beslut. Här skulle det enligt motionen finnas särskilda anledningar att gå direkt till regeringen med ett överklagande. Men utan att göra betydande ändringar i de regler som gäller för hanteringen av domstolsärenden i olika sammanhang kan man inte hitta en sådan genväg. Det är väl det som vi trots allt är överens om.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill bara kort säga att orsaken till att jag inte yrkar bifall till punkten 4 i motionen är att jag inser att arrendatorer hos fideikommiss och stat i princip har samma möjligheter att via arrendenämnd och fastighetsdomstol få sina förhållanden prövade.

Men jag har ändå velat markera att problemen generellt sett är större för de arrendatorer det här gäller. Och det kan möjligen finnas situationer där det vore av värde för sådana arrendatorer att kunna gå vidare till regeringen om

Onsdagen den
26 april 1978

*Vissa handikapp-
frågor*

man misslyckas i övriga instanser. Men vi har som sagt inte nu yrkat bifall till det förslaget.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1009 av Jörn Svensson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 1 och 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1009 av Jörn Svensson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 288

Nej – 13

Mom. 2, 4, 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Vissa handikappfrågor

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:25 med anledning av motioner om vissa handikappfrågor m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:240 av Ulla Ekelund (c),

1977/78:703 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemstälts att riksdagen hos regeringen begärde förslag snarast om att normalkostnaderna för anskaffande av glasögon infogades i sjukförsäkringssystemet och lagen om allmän försäkring,

1977/78:889 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemstälts att riksdagen med anledning av vad som sades i motionen 1977/78:887 beslutade att bil skulle anses som tekniskt hjälpmedel för rörelsehindrade,

1977/78:1058 av Åke Gillström m. fl. (s),

1977/78:1069 av Margit Odelsparre (c) och Stina Eliasson (c) samt

1977/78:1348 av Börje Nilsson (s), vari såvitt nu var i fråga hemstälts att riksdagen i likhet med beslut vid riksmötena 1975/76 och 1976/77 hos

regeringen begärde en grundlig översyn av reglerna för bidrag till bil åt handikappade.

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

Sistnämnda motion hade hänvisats till arbetsmarknadsutskottet och sedermera såvitt avsåg denna del överlämnats till socialförsäkringsutskottet.

*Vissa handikapp-
frågor*

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. avslå motionerna 1977/78:240, 1977/78:703, 1977/78:1058 och 1977/78:1069,

2. med anledning av motionerna 1977/78:889 och 1977/78:1348, sistnämnda motion i vad den behandlats av utskottet, ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Vpk har tidigare här i riksdagen motionerat om att bilen skall betraktas som ett tekniskt hjälpmedel för rörelsehandikappade. De två senaste riksdagarna har också utskottet i anledning av liknande krav förutsatt, att regeringen skall framlägga förslag till åtgärder. Så har emellertid inte blivit fallet.

Bilen är för många ett oundgängligt transportmedel, som aldrig kan ersättas av en utbyggd färdtjänst eller ens inom överskådlig tid av den kollektiva trafiken. De bidrag som utgår till bilanskaffning till rörelsehindrade täcker bara en liten del av kostnaderna. Dessutom är inkomstgränserna orealistiska och tar inte alls hänsyn till de verkliga kostnaderna för bilköp och bilnehav. Många av de handikappade tvingas dra ned sin övriga konsumtion till ett minimum inför tvånget att skaffa sig en bil, som gör det möjligt att fungera socialt.

Vpk anser att bilen fullt ut kan jämföras med andra tekniska hjälpmedel för handikappade, och vi anser att bilen skall uppföras på hjälpmedelsförteckningen. Det här är den springande punkten – att bilen skall betraktas som ett tekniskt hjälpmedel.

Utskottet har nu för tredje gången ställt sig bakom de här motionsyrkandena, och om regeringen inte heller den här tredje gången vill hörsamma utskottets hemställan förutsätter jag att de motionsyrkanden av liknande art som vpk kommer att lägga fram i januari under 1978/79 års riksdag kommer att få en mycket mer bestämd behandling av utskottet än tidigare.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande utöver utskottets vad gäller motionen 889. Däremot vill jag yrka bifall till motionen 703, som kräver att normalkostnaderna för anskaffning av glasögon infogas i sjukförsäkringssystemet och lagen om allmän försäkring. Vi anser att det är ett allvarligt handikapp att drabbas av synskada och att synnedläggning ur ersättnings synpunkt skall betraktas som vilket handikapp som helst där hjälpmedel behövs. Kostnaderna för inköp av glasögon är dessutom en tung post för många familjer, inte minst beroende på de kraftiga prishöjningarna. Speciellt i

det här fallet drabbar det grupper som i andra sammanhang har dålig ekonomi. Det avtal som har träffats om fria glasögon för vissa grupper är inte till fyllest. Vpk hävdar att denna kategoribegränsning skall upphöra och att alla med synskada skall få ersättning för sina normalkostnader för att anskaffa glasögon. Jag yrkar därför bifall till motionen 703.

MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 25 behandlas bl. a. motionen 1069 av Stina Eliasson och mig angående frågan om införande av bidrag för handikappades merkostnader i samband med rekreationsresor. Principiellt kan man naturligtvis anse att det är riktigt att sådana merkostnader täcks av handikappförsäkring och pension, men i realiteten täcker inte ersättningen dessa kostnader. Man behöver nog inte vara alltför pessimistisk för att konstatera att det även i fortsättningen blir svårt för handikappade att få räkna in sina utlandsresor i underlaget för handikappersättningen.

Hur ser de då ut i verkligheten? Gravt rörelsehindrade som vill resa utomlands får dubbla eller flerdubbla kostnaden för en – eller ofta två – ledsagare, som måste följa med för att ge personlig hjälp med av- och påklädning, hygien, toalettbesök, vid bad, utflykter och ibland även under natten. Många rörelsehindrade kommer på det sättet aldrig ut och får uppleva andra länder, utan de hänvisas till isolering och ensamhet, vilket medverkar till att förvärpa deras situation. Ms-förbundet anordnar resor med hjälp av fonder som Norrbacka-Eugeniastiftelsen, Radiohjälpen och Sunnerdahls handikappfond. Men tyvärr kan inte alla beredas plats, utan man tvingas säga nej till många.

Hur löser då den enskilde rörelsehindrade i dag problemet med merkostnader? Han är hänvisad till exempelvis Norrbacka-Eugeniastiftelsen, som har vissa medel för detta ändamål, men även den tvingas säga nej till många på grund av bristande medel. I övrigt måste man lita till privat välgörenhet som Lions och andra välgörenhetsorganisationer. Man kan också få viss socialhjälp enligt 13 § socialhjälpslagen, s. k. frivillig socialhjälp, till merkostnader, men kommunerna stramar i dag åt på grund av den kärva ekonomiska situationen.

För att lyckas få bidrag till merkostnader fordras alltså stor initiativrikedom och framåtanda, och de som saknar det blir sittande isolerade i sina bostäder, trots att det är de som allra mest behöver den stimulans en rekreationsresa kan ge.

Våra strävanden mot integrering av handikappade i samhället måste också innebära möjlighet för dem att resa på samma villkor som friska och tillsammans med friska.

Ett sätt att lösa problemet med finansieringen av gravt rörelsehindrades rekreationsresor kan vara att inrätta en "styrelse för resetjänst" efter den modell som i dag styrelsen för vårdartjänst arbetar efter. Styrelsen för vårdartjänst (STYV) svarar i dag för de personliga vårdare som skolelever behöver i högre utbildning och ger bidrag till deras lön.

På ett liknande sätt skulle styrelsen för resetjänst kunna arbeta genom att

ge bidrag till medhjälpare/ledsagare vid rekreationsresor och eventuellt ha ett register över lämpliga sådana. Eventuellt kan man tänka sig att styrelsen för vårdartjänst vid sidan av sina nuvarande uppgifter åtar sig att sköta även bidragsfrågan vid rekreationsresor.

Utskottets motivering är verkligen kortfattad – man åberopar förra årets ställningstagande. Det innebär också att ambitionen från utskottets sida inte har sträckt sig särdeles långt; man vill inte närmare analysera de problem som har aktualiserats i motionen och som har stor betydelse för denna grupp av människor.

Kravet på en utredning är enligt min uppfattning väl underbyggt, och det är tråkigt att konstatera att utskottet inte har varit berett att ställa sig bakom vårt motionskrav.

Herr talman! Mot ett enigt utskottsbeslut finner jag det meningslöst att yrka bifall till motionen men hoppas ändå att motionen och debatten här i kammaren i dag skall leda till ett framåt för frågan, så att de handikappade i framtiden får förbättrade möjligheter till rekreationsresor.

I detta anförande instämde Stina Eliasson (c).

BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Under flera år har det motionerats flitigt i riksdagen om ökade möjligheter för personer med handikapp att erhålla bidrag till anskaffning av egen bil. Motionerna har också fått en positiv behandling såväl i utskottet som i kammaren. Det har inneburit att riksdagen två år i rad hos regeringen begärt en översyn av bidragsreglerna för bil. Den översynen skulle syfta till att ge gravt handikappade personer en verklig möjlighet att utnyttja bil. Men rätten till bidrag skulle vidgas även för handikappade som behöver bilen som ett allmänt förflyttningsmedel utan hänvisning till arbete och utbildning. I dag kan man som bekant få bidrag endast i samband med arbete eller utbildning, och då ett begränsat bidrag.

Vi kan konstatera att regeringen ännu inte har redovisat den översyn som en enig riksdag två år i rad har begärt. Det är en uppenbar nonchalans mot riksdagen att totalt strunta i beslut som fattas här. Jag ser det som ytterst allvarligt för demokratin i landet. Vad riksdagen säger har alltså ingen som helst betydelse.

Det gäller heller inte vilken fråga som helst. Det gäller att möjliggöra för mycket svårt rörelsehindrade personer att förflytta sig och komma ut i samhällslivet. Goda kommunikationer är en viktig förutsättning för att handikappade personer skall undgå isolering. Vi lever i ett land med hög biltäthet, men den grupp som i första hand behöver detta kommunikationsmedel för att fungera på ungefär lika villkor som andra har inte möjlighet att skaffa ett sådant fordon på grund av för snäva bidragsregler. Det måste ju vara ett fel någonstans i tänkandet. Det är alltså oerhört viktigt att man snabbt löser denna fråga.

Socialförsäkringsutskottet upprepar sitt krav från tidigare år och säger följande:

”Utskottet, som vid de två senaste riksmötena ställt sig bakom motionsyrkanden om vidgade möjligheter för handikappade personer att få tillgång till egen bil, vill ånyo understryka angelägenheten av att regeringen så snart som möjligt förelägger riksdagen förslag i denna fråga. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna.”

Jag hoppas, herr talman, att detta är sista gången som riksdagen behöver ta ett sådant här beslut i denna fråga.

Jag vill med detta yrka bifall till punkten 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 25.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! I det här betänkandet från socialförsäkringsutskottet föreligger inga skillnader i uppfattning mellan motionärer och utskott. Jag kan instämma i de synpunkter som Lars-Ove Hagberg och Börje Nilsson har framfört när det gäller handikappades möjligheter att skaffa sig egen bil. Jag har själv sagt att om det är någon som behöver bil här i samhället så är det faktiskt människor som inte kan gå. När utskottet nu för tredje gången upprepar kravet, och när det har upprepats från denna talarstol av Lars-Ove Hagberg, Börje Nilsson och mig, hoppas jag att det hörs till socialdepartementet och att vi får ett förslag mycket snart.

När det gäller ersättning för glasögon vill jag säga att lagen om allmän försäkring inte innehåller någon bestämmelse om ersättning för kostnader för glasögon. Sjukvårdshuvudmännen har träffat ett avtal med staten om att ge möjlighet för synskadade att få glasögon, vilket i första hand gäller barn och ungdom under 19 år. Det gäller synhjälpmedel för svårt synskadade och det gäller glasögon till starropererade personer. Men någon generell rätt till ersättning finns inte. Möjligheterna att få ersättning för glasögon kommer nog att byggas ut i landstingen undan för undan – vi hoppas det.

När det gäller rekreationsresorna är det inte möjligt att ge ersättning genom sjukförsäkringen. Den täcker bara inkomstbortfall vid sjukdom. Där har ju de handikappade handikappersättningen som extra ersättning för kostnader på grund av handikappet.

Med dessa få ord, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottsbetänkandet nr 25.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 703 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan Lars-Ove Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 25 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 703 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars-Ove Hagberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 283
Nej - 14

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Vidgad rätt till sjukpenning

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:26 med anledning av motioner om vidgad rätt till sjukpenning.

I detta betänkande behandlades motionerna 1977/78:364 av Hugo Bengtsson (s) och

1977/78:700 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle uttala att åldersgränsen 16 år borde borttagas i lagen om allmän försäkring och att allt arbete borde räknas som sjukpenninggrundande inkomst samt hos regeringen anhålla om förslag härom.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:364 och 1977/78:700.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I 3 kap. 1 § lagen om allmän försäkring, som reglerar ersättningen vid sjukdom, står följande: "Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning, om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till minst fyratusenfemhundra kronor." Avsikten med att sjukpenningen grundas på inkomsten är ju att inkomstbortfallet skall kompenseras till en viss gräns, detta för att inte ekonomin helt skall rasa samman under en sjukdomsperiod.

Tyvärr är det så att ungdomen diskrimineras i lagen om allmän försäkring liksom i många andra lagar och bestämmelser. Det räcker inte om de unga har en inkomst som överstiger det sjukpenninggrundande beloppet, de måste också uppfylla ett ålderskrav, som i det här fallet är satt till 16 år. Detta är enligt vpk:s mening en så orättfärdig bestämmelse att den omedelbart bör undanröjas. För den som omedelbart efter grundskolans slut går ut i

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Vidgad rätt till
sjukpenning*

förvärvsarbete har det stor betydelse vid vilken tid på året man är född. Tidpunkten avgör nämligen om man är berättigad till sjukersättning eller inte, vilket är helt orimligt. Detta är inte bara en ekonomisk fråga, det är också i högsta grad en rättvisepincip.

Ungdomsarbetslösheten påverkar ungdomens rörlighet. Många kan inte få arbete på hemorten utan tvingas bosätta sig på annan ort. Man klarar kanske de nödvändigaste utgifterna på sin lön, men en kortare sjukperiod kan innebära ren katastrof. Det måste också vara psykologiskt fel att dessa ungdomar då hänvisas till socialhjälp eller till hjälp från föräldrar.

Jag har ett konkret fall inom mitt arbetsområde, där en flicka med s. k. jämkad studiegång drabbades. Som facklig representant har jag väldigt svårt att förklara att en lagstiftning på detta sätt utestänger vissa löntagare, eftersom de inte anser sig ha några privilegier i de skyldigheter mot samhället som följer med ett förvärvsarbete.

Vi vet att det blir allt vanligare med jämkad studiegång för skoltrötta elever som sysselsätts med praktik eller förvärvsarbete, liksom att skolelever jobbar jämtes med skolarbetet under ferier och helger. Man är ju inte mindre utsatt för sjukdomsrisker på en arbetsplats om man är ung. Därför är det viktigt att frågan om sjukersättning nu får en lösning för deras del.

Utskottet har i sin skrivning inte kunnat presterat något som helst sakligt skäl för sitt avslag på motionerna. Det finns också en socialdemokratisk motion till detta betänkande. Utskottet nöjer sig med att hänvisa till det beslut som fattades föregående år, då det som vanligt hänvisades till en utredning. Socialpolitiska samordningsutredningen ansågs ansvarig för en behandling av denna fråga. Men utredningar kan som vi vet ta lång tid på sig och medverkar då till att konservera orättvisor.

Vpk menar att detta är en så konkret fråga att den inte är i behov av utredning utan omedelbart kan leda till ett positivt beslut av riksdagen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 1977/78:700.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Detta förefaller kanske inte vara någon stor fråga, Karin Nordlander, men ändå kan den vara ganska komplicerad för den som försöker sätta sig in i problemen.

Vad saken gäller är arbete för barn, och rent principiellt kan man fråga sig om man skall stimulera till barnarbete, Karin Nordlander. Det är ju föräldrarna som är ansvariga för barnen, och när dessa blir sjuka lider de i allmänhet ingen ekonomisk förlust.

Socialpolitiska samordningsutredningen har väldigt många frågor att se över, bl. a. denna. Det gör att det kan ta tid innan den lägger fram ett förslag.

Som jag nyss sade gäller den här frågan i allmänhet skolbarn. Det är klart att de efter ett par månaders sommararbete kan ha fått en sammanlagd inkomst på över 4 500 kr. För denna inkomst betalas också sociala avgifter. Principiellt skulle de då ha ersättning från sjukförsäkringen. Men det är som sagt litet komplicerat. Blir barnen sjuka under skolperioden, får de uppbära sjukpens-

Onsdagen den
26 april 1978

*Vidgad rätt till
sjukpenning*

ning fastän de går i skolan. Detta tillhörde korttidsanställdas problem när det gäller sjukförsäkringen. Men även de problemen skall ses över av utredningen.

Dessutom, Karin Nordlander, har barn till företagare lättast att få ett sommarjobb. Andra skolbarn har svårare att få jobb.

Med dessa få ord, herr talman, yrkar jag bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Per-Eric Ringaby använde många konstiga invändningar för att motivera yrkandet om avslag på motionen. Det är klart att detta problem är stort för dem som drabbas. Bestämmelsen i sig stimulerar inte till barnarbete. Men det finns i dag många olika orsaker till att elever slutar skolan direkt efter grundskolan och tvingas ut i arbetslivet. Även om många i dag genom den stora arbetslösheten står utanför arbetsmarknaden, måste man lösa problemen för dem som står till arbetsmarknadens förfogande. Det finns ingen som helst rimlig anledning att nu underlåta att ta ställning till denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 700 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 700 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	283
Nej	–	14
Avstår	–	1

§ 4 Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1977/78:27 med anledning av motion om kostnadsfria läkemedel

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Avgifter för sjukvård

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:28 med anledning av motioner om avgifter för sjukvård m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:365 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen uttalade att patientavgifterna inom sjukvården borde avskaffas och sjukvårdersättningen från försäkringskassan höjas i motsvarande mån samt att riksdagen hos regeringen begärde förslag härom,

1977/78:541 av Sven Aspling m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde utredning och förslag om ändrade regler för sjukpenningavdrag vid sjukhusvård, samt

1977/78:1070 av Margit Odelsparr (c) och Stina Eliasson (c).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå motionerna 1977/78:365 och 1977/78:1070,
2. avslå motionen 1977/78:541.

Reservation hade avgivits av Sven Aspling, Gillis Augustsson, Helge Karlsson, Doris Håvik, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Christer Nilsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:541 hos regeringen begärde utredning och förslag om ändrade regler för sjukpenningavdrag vid sjukhusvård.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! I den socialdemokratiska reservation som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 28 hemställes att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om ändrade regler för sjukpenningavdrag vid sjukhusvård. Bakgrunden till reservationen och vår begäran är i korthet följande.

Den överenskommelse som regeringen träffade med sjukvårdshuvudmännen 1977 om vissa finansieringsfrågor för sjukvården och som hade samband med sjukförsäkringen innebar bl. a. att sjukförsäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukhusvård höjdes från 20 till 30 kr. per vård dag och att avdraget från sjukpenningen vid sjukhusvård likaledes höjdes från 20 till 30 kr. per dag. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari i år.

Med anledning av propositionen 1976/77:116 om de höjda patientavgifterna och beloppsgränserna underströk vi från socialdemokratiskt håll i en motion, 1976/77:1569, att dessa frågor i fortsättningen måste ägnas större uppmärksamhet så att utvecklingen inte leder bort från de grundläggande principerna om en i stort sett fri sjukhusvård och en låg enhetlig avgift vid läkarvård m. m.

Vi underströk att sjukförsäkringen är av grundläggande betydelse då det gäller att ge alla i vårt land lika möjligheter till sjukvård. Även de med begränsade inkomster har genom sjukförsäkringssystemet fått tillgång till sjukvård i en omfattning som tidigare var förbehållen de bättre situerade. För socialdemokratin är det ett grundläggande krav att ekonomiska och sociala faktorer inte får avgöra människornas vårdmöjligheter. Det är uteslutande vårdbehovet som skall vara avgörande. Sjukförsäkringen skall ge kompensation för inkomstbortfallet vid sjukdom och en garanti för att alla på lika villkor har rätt till i princip fri sjukhusvård och till läkarvård m. m.

Med hänsyn till de senaste årens kostnadsutveckling motsatte vi oss inte den överenskommelse som träffats mellan regeringen och sjukvårdshuvudmännen. I en reservation till socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:28 framhöll vi att den fortsatta utvecklingen måste ta sikte på att i ökad omfattning finansiera sjukvården genom sjukförsäkringen och mindre genom patientavgifter och sjukpenningavdrag. Särskilt höjningen av sjukpenningavdraget vid sjukhusvård från 20 kr. till 30 kr. om dagen ingav oss oro med hänsyn till dess effekter för den enskilde. För varje dag som en försäkrad vistas på sjukhus görs nu ett avdrag på 30 kr. av den sjukpenning den försäkrade är berättigad till.

Det kraftigt höjda sjukpenningavdraget medför kännbara effekter för särskilt låginkomsttagare. En låginkomsttagare som på grund av olycksfall eller sjukdom tvingas till en längre sjukhusvistelse får inte mycket kvar av sin sjukpenning. Med hänsyn till de betydande fasta kostnader som den sjuke samtidigt har för bostad och familjens försörjning i övrigt kan svåra ekonomiska problem uppstå. Låt mig ta ett exempel.

Med en månadslön på 3 000 kr. är sjukpenningens brutto 90 kr. om dagen. Vid sjukhusvistelse dras först skatt på sjukpenningens bruttobelopp och därefter görs det nu höjda avdraget på 30 kr. Det belopp som kvarstår blir då omkring 30 kr. per dag, dvs. en tillgänglig månadsinkomst på 900 kr. Effekter av detta slag är enligt vår mening inte förenliga med de krav man har rätt att ställa på sjukförsäkringen.

De ursprungliga bestämmelserna i sjukförsäkringen motverkade dessa effekter genom att sjukpenningavdraget hölls relativt lågt och genom den fortfarande gällande garantiregeln, som bl. a. innebär att sjukpenningavdraget får uppgå till högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Efter den kraftiga höjningen av sjukpenningavdraget fr. o. m. den 1 januari i år uppkommer, i kombination med att skatten dras på sjukpenningens bruttobelopp, de icke acceptabla effekterna. Garantiregeln gav tidigare, då sjukpenningen var obeskattad, en bättre kompensation vid reduceringen av sjukpenningen genom sjukpenningavdraget. Därtill kom, som jag tidigare framhållit, att sjukpenningavdraget var betydligt lägre.

Vi finner det därför angeläget med en översyn av sjukförsäkringens bestämmelser om sjukpenningavdraget. Vi har påpekat att det därvid bör undersökas om garantiregelns utformning, den s. k. tredjedelsregeln, och förfarandet vid skatteavdraget på sjukpenningen behöver ändras. Vi har vidare framhållit att det i detta sammanhang också kan finnas anledning att

Onsdagen den
26 april 1978

*Avgifter för sjuk-
vård*

överväga en åtskillnad mellan å ena sidan fastställandet av reglerna för sjukpenningavdraget och å andra sidan bestämmelserna om sjukförsäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukhusvård.

Från socialdemokratiskt håll kan vi endast beklaga att den borgerliga utskottsmajoriteten inte gått med på detta, som vi anser självklara och konkreta, utredningskrav. Vad det här gäller är att tillförsäkra även låginkomsttagare en godtagbar ersättning för inkomstbortfall vid sjukhusvistelse.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservation som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 28.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! I motionen 1977/78:365 har vänsterpartiet kommunisterna tagit upp avgiftssystemet inom den offentliga öppna sjukvården – ett avgiftssystem där sjukförsäkringen och sjukvårdshuvudmännen betalar huvuddelen av kostnaden.

Vpk hävdar i motionen att patientavgiften, trots den höjning som successivt skett sedan systemet med sjukronorsreformen genomfördes, inte tillför huvudmännen särskilt stor inkomstförstärkning. För även om 7-kronan nu blivit 20 kr., så har inte heller administrationskostnaderna för indrivningen av avgifterna stått stilla. Ett borttagande av patientavgifter, som vi föreslagit, skulle alltså innebära en ganska måttlig merutgift inom sjukförsäkringen.

Vi anser därför att det finns en motsättning i utskottets betänkande då man å ena sidan skriver att patientavgifterna måste anses måttliga för majoriteten av medborgarna – en skrivning som väl måste tydas så att ingen av ekonomiska skäl genom avgiften hindras att söka sjuk- eller läkarvård – å andra sidan talar om den betydande avgiftsökning som kan beräknas följa av en helt fri sjukhus- och läkarvård.

Vpk tror inte heller att det föreligger så stor risk för att borttagandet av avgifterna skulle leda till en ökad efterfrågan på sjukvård. Men en höjning av avgifterna medför självfallet ökad risk och att de som främst drabbas blir de ekonomiskt sämst ställda i samhället, som oftast har det högsta vårdbehovet. Vpk menar att fördelarna med borttagande av patientavgifterna skulle överväga. Man skulle därmed kunna frigöra personal som tvingas till det merarbete som indrivningen av avgifterna betyder och som ökat sedan det s. k. högkostnadsskyddet infördes. Denna personal skulle kunna användas för direkta vårduppgifter, en för alla parter mera meningsfull insats.

Vpk har i motionen också pekat på hur avgiftssystemet prioriterar de specialiteter som har en relativt tekniskt-medicinsk inriktning med möjlighet till många läkarbesök per tidsenhet, medan det blir kostsammare för landstingen att bygga ut verksamhetsområden som är inriktade på långvariga samtal och socialmedicinskt präglad utredningsarbete. Vidare anføres att systemet med patientavgifter försvårar integrationen med den öppna socialvården, där befattningshavarna inte ingår i avgiftssystemet.

Sjukfrånvarons dimensioner är en stor diskussionsfråga i dag. Den var aktuell inte minst i samband med lönerörelsen. Arbetsköparna och den borgerliga regeringen tycks vara ganska överens om att det finns en okynnessjukskrivning och en omotiverad efterfrågan på sjukvård. Detta vill man komma till rätta med dels genom en försämring av de avtalsenliga sjukförmånerna, dels genom ett avgiftssystem som kan utgöra en spärr för efterfrågan.

Listan över sjukdomsorsaker har ökat i vårt moderna samhälle. Det gäller orsaker till såväl fysiska som psykiska skador. Utvecklingen inom arbetsmarknaden med krav på ständigt ökad produktivitet har inneburit stressjukdomar och ökad utslagning, som lett till långtidssjukskrivning eller förtidspensionering. Ökad användning av kemiska medel inom vissa yrkesområden och vid tillverkning av olika produkter har fått samma inverkan på sjukdomsbilden. I stället för att diskutera och komma till rätta med de grundläggande orsakerna till mångas ohälsa koncentreras sjukvårdspolitikernas intresse till de stigande sjukvårdskostnaderna. Men verkligheten är ju tyvärr sådan, att man inte minskar sjukvårdskostnaderna med ett avgiftssystem som hindrar sjuka att söka vård i tid – det förlänger tvärtom sjukförloppet. Förebyggande hälsovård och rehabilitering är däremot vägen till sparade sjukvårdsplatser, vilka medför de största kostnaderna inom sjukvården.

Utskottet finner inga skäl att ändra sin uppfattning i frågan om avgiftssystemet inom sjukvården. Vpk vidhåller emellertid sin uppfattning att det är vårdbehovet som skall avgöra sjukvårdsinsatserna och planeringen av sjukvården, inte ekonomiska eller sociala faktorer. Det mänskliga lidandet och beroendet av samhällets omsorg är tillräckligt stort utan att ekonomiska problem skall bli följderna. Enligt vpk:s mening är slopandet av patientavgifterna också av grundläggande betydelse för att alla samhällsmedborgare skall tillförsäkras samma möjlighet till sjukvård.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionen 365.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! De frågor som här tas upp av motionärerna torde inte vara av så stor dignitet att de kan föranleda någon längre debatt.

Vad gäller reservanternas problem skulle jag vilja påstå att dessa faktiskt är tillgodosedda i utskottets skrivning.

Reservanterna tar upp ett problem som har två sidor, nämligen dels de utförsäkrades – ofta pensionärens –, dels vissa aktivas, särskilt låginkomsttagares, kostnader för sjukhusvård.

Utskottet uttalar i sitt betänkande att de utförsäkrades problem skall prövas inom socialdepartementet efter samråd med Landstingsförbundet och säger vidare: "Vid den nämnda prövningen förutsätter utskottet att man inom regeringskansliet också beaktar de lågavlönades situation vid sjukhusvisitationer och framlägger de förslag till ändring av gällande regler som kan anses motiverade."

Vi förutsätter alltså att regeringen verkligen tar upp dessa problem. Vi

Avgifter för sjukvård

måste väl ändå tro, ärade socialdemokratiska vänner i kammaren, när utskottet nu har begärt en översyn av effekterna för lågavlönade av sjukpenningavdraget vid sjukhusvistelse, att regeringen då också kommer att undersöka om garantiregelns utformning är riktig och om skatteavdraget på sjukersättningen har någon betydelse i dessa sammanhang. Jag undrar vad regeringen annars skall ta upp i detta sammanhang. Självfallet kommer den också att undersöka om ändringar i dessa bestämmelser kommer att få några ekonomiska konsekvenser för landstingen. Jag tycker därför att motionärernas krav är till 100 % tillgodosedda med utskottets skrivning.

När det gäller vpk-motionen om en helt avgiftsfri sjukvård kan man verkligen ifrågasätta om en sådan reform skulle vara till gagn för de sjuka. Den skulle skapa ett efterfrågetryck, Karin Nordlander, som skulle göra köerna ännu värre. Det kan verkligen inte vara någon särskilt angelägen reform i dag med nuvarande knapphet på pengar. Svensk sjukvård är dock den kanske förnämsta och billigaste i världen.

Jag uppfattade Karin Nordlander så att hon nästan lät påskina att det finns människor som av kostnadsskäl inte kan söka sjukvård. Jag vill starkt betvivla det. Det finns icke någon i Sverige som av kostnadsskäl hindras att söka sjukvård.

Dessutom har ju de som verkligen ofta behöver söka sjukvård genom landstingens medverkan möjlighet att utnyttja det s. k. åttakortet, som innebär att patientavgifter inte uttas för fler än åtta läkarbesök.

Därutöver håller sociala samordningsutredningen på att utarbeta ett högkostnadsskydd för flera olika områden, där man verkligen skall slå vakt om patienternas intressen. Därigenom skapas ett system som garanterar att ingen får onormalt höga kostnader vid besök i sjukvård. Det är dessutom en ganska dyr reform.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 28.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Det är gott och väl att den borgerliga majoriteten anser att man skall pröva dessa frågor. Vi har i vår reservation direkt angett vad det konkret gäller, och vi har också anvisat vägar för hur frågan bör lösas. Det finns ju inget direkt samband mellan den ersättning de utförsäkrade betalar för sjukhusvård och det sjukpenningavdrag som de försäkrade får vidkännas vid sjukhusvård. I lagen om allmän försäkring finner herr Ringaby bestämmelser om hur det skall förfaras då det gäller försäkrad som åtnjuter sjukhusvård. Då skall sjukpenningen minskas med 30 kr. per dag, dock högst med en tredjedel av sjukpenningens belopp. Och vidare i texten: Därvid skall det belopp varmed minskningen sker avrundas till närmast lägre kronotal. Sjukpenningen vid sjukhusvård skall dock alltid utgå med lägst 8 kr.

Det är framför allt två frågor som här anmäler sig. För det första handlar det om garantiregelns utformning och för det andra om förfarandet när det gäller skatteavdraget, som nu sker på den utgående sjukpenningens bruttobelopp. De effekter som uppstår för låginkomsttagare är enligt vår åsikt inte

acceptabla. Därför bör en översyn komma till stånd på det sätt som vi har föreslagit i den socialdemokratiska reservationen.

Även om vi vid voteringen, herr talman, som vanligt får räkna med att den borgerliga övervikten i kammaren faller utslaget, kommer man på det sakliga planet i fortsättningen inte förbi de synpunkter och det konkreta förslag vi framlagt i reservationen. Därom är jag helt övertygad.

Nr 131

**Onsdagen den
26 april 1978**

Avgifter för sjukvård

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Herr Ringaby befarar att det skulle bli ett stort efterfrågetryck, om man slopade patientavgiften. Det bekräftar ju den antydning som hörts, nämligen att även icke sjuka söker vård. Om man söker sjukhusvård eller läkare, måste det finnas någon anledning till att man gör det. Då borde vi också ta reda på orsakerna.

Ingen kan heller förneka att den debatt som förs i dag om sjukvården och sjukvårdskostnaderna har en reaktionär inriktning.

På en konferens om sjukvård och nationalekonomi i Malmö den 4 april i Landstingsförbundets regi fanns det självutnämnda experter som på fullt allvar talade om införandet av en självrisk för all sjukvårdskonsumtion, alldeles som när det gäller andra typer av försäkringar, exempelvis hemförsäkringar och bilförsäkringar.

Inledaren på den här konferensen menade att ett ökat betalningsansvar för sjukvårdskonsumenter skulle ge ett bättre kostnadsmedvetande på såväl efterfrågesidan som utbudssidan. Han föreslog konkret ett självriskbelopp på 1 000 kr. per person och år med ett avgiftstak bestämt som en högsta andel av inkomsten.

Budgetdepartementets representant kom också med hårda budskap. Han sade att reformer i form av standardhöjning, personalförtätning etc. borde skjutas på framtiden och uppmanade landstingen att se upp med oplanerad personalförtätning mellan budgetbesluten. Personaltätheten borde emellertid inte bereda några bekymmer, eftersom man i dag aldrig har det fulla antalet anställda i tjänst.

En undersökning av Spri visar tvärtom att personalomsättningen är så stor att det skulle bli billigare att anställa bara fast personal i stället för att anlita vikarier.

Vpk kan alltså inte godta att sjukvården i högre grad självfinansieras.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Personalomsättningen inom sjukvården är ett stort problem som Spri f. n. sysslar med. Det är inget lätt problem att komma till rätta med, men jag förnekar bestämt att det skulle vara något problem för medborgarna att söka sjukhusvård i dag med de avgifter som tillämpas och med det högkostnadsskydd som finns för alla människor, ett högkostnadsskydd som dessutom kommer att förbättras.

Utskottsmajoriteten är faktiskt helt enig med herr Aspling om att man skall se på de här problemen i departementet. Skulle det finnas några problem för

Onsdagen den
26 april 1978

*Avgifter för sjuk-
vård*

låginkomsttagare som blir inlagda på sjukhus, förutsätter vi att de kommer att lösas. Det är ju exakt vad herr Aspling vill.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Jag skall inte på något sätt förlänga den här debatten. Jag vill bara på nytt understryka vad jag framhållit. På det sakliga planet råder inget tvivel om att vi i vår reservation just har pekat på problemen och också anvisat vägar hur man bör kunna lösa dem. Det som förvånat mig, herr Ringaby, var att den borgerliga utskottsmajoriteten inte kunde ansluta sig till de tungt vägande synpunkter som vi anfört i reservationen.

KARIN NORDLANDER (vpk):

Herr talman! Det är, herr Ringaby, helt motsägelsefullt att säga att ingen av ekonomiska skäl hindras att söka sjukvård men samtidigt säga att slopandet av patientavgiften skulle innebära ett våldsamt efterfrågetryck på sjukvården. Det hänger inte ihop.

PER-ERIC RINGABY (m):

Herr talman! Allt som blir gratis blir det större efterfrågan på. Det är ekonomins lagar. Även på det sakliga planet, herr Aspling, är utskottet och reservanterna helt ense.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 365 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karin Nordlander begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 365 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karin Nordlander begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 286
Nej – 15

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sven Aspling begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sven Aspling begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 143

§ 6 Vissa sjukpenningfrågor

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:29 med anledning av motioner om vissa sjukpenningfrågor.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:694 av Doris Håvik m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle besluta att hos regeringen anhålla att sociala samordningsutredningen fick i uppdrag att utreda frågan om såväl fridagsregelns ogynnsamma effekter som deltidsarbetandes och delpensionärers kompensationsgrad vid arbetsförmåga,

1977/78:1054 av Nils Carlshamre (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde utredning och förslag, syftande till en mer rättvisande beräkning av sjukpenning för deltidsarbetande,

1977/78:1064 av Doris Håvik m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade anhålla att regeringen snarast framlade förslag som innebar att löntagarna vid retroaktiva lönehöjningar fick rätt till ett särskilt tillägg till sådan sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning till värnpliktiga m. fl. som uppburits under retroaktiviteten, och

1977/78:1074 av Kersti Swartz (fp), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att förslag om ändrade sjukpenningförmåner för kort- och deltidsanställda, i enlighet med vad som anförts i motionen, snarast förelades riksdagen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1977/78:694, 1977/78:1054 och 1977/78:1074 hos regeringen begärde att frågan om deltids- och

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Vissa sjukpenning-
frågor*

korttidsanställdas rätt till sjukpenning och om fridagsregelns effekter vid beräkning av sjukpenning blev föremål för översyn inom ramen för socialpolitiska samordningsutredningens arbete,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1064.

Reservation hade avgivits av Sven Aspling, Gillis Augustsson, Helge Karlsson, Doris Håvik, Börje Nilsson, Ralf Lindström och Christer Nilsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1064 hos regeringen begärde förslag snarast om att löntagarna vid retroaktiva lönehöjningar skulle få rätt till ett särskilt tillägg till sådan sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning till värnpliktiga m. fl. som uppburits under retroaktivtiden.

DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Vi skall nu behandla socialförsäkringsutskottets betänkande nr 29, och vi läser på talarlistan inom parentes att det gäller vissa sjukpenningfrågor. Men, herr talman, det gäller betydligt större frågor än så! Det gäller 2,5 miljoner anställdas rätt till retroaktiv sjukpenning vid långdragna löneförhandlingar.

Vid LO-kongressen 1976 beslutades att denna fråga måste ses över. Här åsamkas nämligen stora grupper människor ekonomiska förluster om avtalsförhandlingarna drar ut på tiden. Under den tiden har de inte rätt till högre sjukpenning än i den sjukpenningklass där de är inplacerade; det får de nämligen inte förrän förhandlingarna har avslutats. Enligt gällande lag kan man inte ändra sin sjukpenningförsäkring förrän den dag då man har vetskap om inkomstens storlek och därigenom kan beräkna den framtida inkomsten, vilken ligger till grund för inplaceringen i sjukpenningklass.

Det har visat sig att stora grupper människor därigenom har fått vidkännas ekonomiska förluster av betydande storleksordning. 1,25 miljon människor i detta land är redan garanterade rätt till sjuklön genom avtal – de lider således icke ekonomisk förlust – men 2,5 miljoner människor inom LO-kollektivet har fortfarande stora ekonomiska förluster. Inom socialdepartementet ansåg man att detta missförhållande borde rättas till, och förutvarande socialministern gav riks-försäkringsverket i uppdrag att se över denna för så många människor angelägna fråga. Riks-försäkringsverket kom med ett förslag den 7 februari 1977, och det översändes till socialdepartementet. En proposition väntades förra året i detta ärende. Den var aviserad, men det stod ett litet "eventuellt" vid propositionen. Och det eventuella innebar tydligen att man inte var speciellt intresserad av denna fråga – det kom nämligen ingen proposition.

Den 23 maj förra året hade jag en interpellationsdebatt med nuvarande socialministern Rune Gustavsson. Han angav vid det tillfället att det var tidsskäl som var det helt avgörande för att propositionen inte kom och att han verkligen kände djupt och starkt för de 2,5 miljoner löntagare som inte hade rätt till sjukpenning enligt vad lagen egentligen tillförsäkrade dem, 90 % av aktuellt inkomstbortfall.

Han pekade också på att det möjligen borde göras en administrativ översyn. Men LO hade i sitt remissvar ställt sig bakom riks försäkringsverkets förslag. Och Försäkringsanställdas förbund, som organiserar de anställda på försäkringskassorna, hade också ställt sig bakom förslaget. Och jag anser att man inte kan frångå detta förbund administrativ kändedom.

Just därför är det förvånansvärt att när vi till årets riksmöte framlägger en motion i samma ärende så får vi bara uppleva att den avslås och att man skall se över frågan. Den 23 maj förra året var det tidsskäl som var huvudorsak till att propositionen inte kom. Nu har det gått ett år. Nu anser jag att man inte längre kan åberopa tidsskäl. Hade det funnits intresse för denna fråga hade det funnits en proposition att ta ställning till.

Att det finns en socialdemokratisk reservation fogad till betänkandet bör väl inte förvåna. Det är angeläget för oss att frågan bringas till en lösning, och, herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

MAJ PEHRSSON (c):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 29 behandlar ett antal motioner om vissa sjukpenningfrågor.

Det gäller motionen 694 av Doris Håvik m. fl., där det begärs att socialpolitiska samordningsutredningen skall få i uppdrag att utreda frågan om fridagsregelns ogynnsamma effekter på sjukpenningen och frågan om beräkning av sjukpenning för deltidsarbetande och delpensionärer. Nils Carlshamre har i motionen 1054 begärt utredning och förslag om en mer rättvisande beräkning för deltidsarbetande, medan Kersti Swartz i motionen 1074 vill att riksdagen snarast föreläggs förslag om ändrade sjukpenningförmåner för korttids- och deltidsanställda.

Utskottet har tidigare i år behandlat en motion om deltidsarbetandes rätt till ersättning från föräldraförsäkringen. Utskottet delade uppfattningen i motionen att sjukförsäkringen inte genomgående ger ett fullgott skydd mot inkomstbortfall. Det gäller exempelvis korttidsanställda och dem som arbetar vissa dagar i veckan eller viss del av året. Utskottet förordade en översyn, lämpligen inom socialpolitiska samordningsutredningen, och riksdagen biföll utskottets hemställan.

I betänkande nr 29 hänvisar utskottet till nämnda beslut och anser att tre av de i betänkandet behandlade motionerna berör samma problem. Utskottet föreslår också att motionerna 694, 1054 och 1074 skall föranleda en översyn inom socialpolitiska samordningsutredningen.

Utskottet har också haft att behandla en motion av Doris Håvik m. fl., nr 1064, där det begärs att riksdagen snarast föreläggs förslag av innebörd att löntagare efter avtalsförhandlingar, vilka resulterar i retroaktiva löneökningar, skall ha rätt till särskilt tillägg till sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning till värnpliktiga m. m.

Utskottet har framhållit att denna fråga redan övervägs inom socialdepartementet. Utskottsmajoriteten menar att det därför i dag inte finns någon anledning att tillstyrka bifall till motionen. Socialdemokraterna har valt att reservera sig. Reservationens uttryck sammanfaller emellertid ganska väl

Onsdagen den
26 april 1978

*Vissa sjukpenning-
frågor*

med vad utskottsmajoriteten har skrivit. Majoriteten menar, som jag redan sagt, att eftersom förslaget övervägs i departementet finns det inte någon anledning att nu tillstyrka bifall till motionen.

Doris Håvik säger här att vid långdragna löneförhandlingar kan problem uppstå för många löneanställda. I år har det varit en kort avtalsförhandling, och problemen har därför inte blivit så stora som de kan bli i värsta fall.

Doris Håvik säger vidare att om det finns intresse i socialdepartementet och hos socialministern kommer ett förslag att föreläggas riksdagen ganska snart. Jag vill gärna betona att den fråga som motionen tar upp inte är något nytt problem. Socialdemokraterna har tidigare i regeringsställning haft möjlighet att lägga fram förslag, men först nu tycks man ha uppmärksammat problemet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Maj Pehrsson uppehöll sig under största delen av sitt anförande vid frågor som jag inte alls tagit upp i mitt anförande. Problemet med för låg kompensation för deltidsanställda, delpensionärer och korttidsanställda är väl känt. Det är bara SAF som sagt att människor är sjukskrivna så mycket därför att kompensationen är för hög. Verkligheten ser helt annorlunda ut. Jag är glad att den motionen överlämnats till socialpolitiska samordningsutredningen.

Vad gäller problematiken om retroaktiv ersättning hade jag faktiskt väntat mig att Maj Pehrsson skulle ställa frågan – precis som socialministern gjorde i interpellationsdebatten – varför inte den föregående regeringen hade löst detta problem. Det vittnar om okunnighet. Jag är ledsen att behöva säga det. Det är ju så att frågan blev aktuell först när kompensationsnivån steg till 90 % av inkomstbortfallet och när sjukpenningen blev beskattad och dessutom ATP-grundande. Detta trodde jag skulle vara så uppenbart att man från borgerligt håll var klar över det och inte skulle använda det som ett argument i denna debatt.

Jag skulle bli väldigt glad om fröken Pehrsson gick upp här i talarstolen och sade att hon känner det som mycket angeläget att dessa 2,5 miljoner löntagare får samma rätt som 1,25 miljon redan genom avtal är tillförsäkrade. Detta är ett rättvisekrav. Mot bakgrund av interpellationsdebatten tror jag att socialministern skulle ha behövt litet stöd åtminstone från sina partivänner i denna fråga, för jag har en känsla av att han hos dem inte fått det gehör som han önskar att få. Av protokollet från den 23 maj 1977 kan man nämligen tydligt utläsa att han känner djupt och starkt för denna fråga. I dag, ett år efter den debatten, kan inte tidsskäl, som han då angav, vara avgörande för att vi inte har något förslag i denna fråga på riksdagens bord.

Sedan säger Maj Pehrsson att avtalsrörelsen i år inte varit så långvarig. Men, Maj Pehrsson, den var tillräckligt lång, om man hade fått en retroaktiv lön som hade haft något innehåll. Men jag skall inte gå in på problematiken varför det ser ut så att löntagarna inte kan förvänta sig det just nu. En lagändring är angelägen på det här området, och den bör ske snabbt.

Dessutom: De övervägs i departementet, sade en talsman för utskottet till mig för 14 dagar sedan om vissa delpensionsfrågor. Det skulle komma en proposition i vår. Problemen skulle lösas, hette det. Men det kommer ingen proposition. Våra reservationer är inte meningslösa – de behövs verkligen.

MAJ PEHRSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag menar fortfarande att reservationen inte är nödvändig, därför att det är ungefär samma ord som används i majoritetsskrivningen som i reservationen.

Låt mig säga till Doris Håvik när hon frågar om jag känner för att alla skall få en rättvis behandling: Jag tycker att alla skall ha en rättvis behandling i vårt samhälle både när det gäller sjukvårdsersättning och andra försäkringsfrågor.

Låt mig också säga till Doris Håvik, som väntar på en proposition och anklagade departementet för att denna proposition inte kommit fram: Enligt Doris Håviks yttrande i debatten i maj förra året till socialministern gav förre socialministern år 1975 riksförsäkringsverket ett utredningsuppdrag. Men utredningsresultatet kom inte till socialdepartementet förrän i februari 1977. Doris Håvik sitter i riksförsäkringsverket och har själv möjlighet att påverka behandlingen där så att den går snabbt, men då dröjde det ganska länge.

DORIS HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte Maj Pehrssons indignation. Frågan var grundligt utredd. Det låg ett förslag på socialdepartementets bord i februari 1977. Nu har vi april månad 1978. Den 23 maj 1977 sade socialminister Rune Gustavsson: Det är bara tidsskäl som gör att vi inte kan lägga fram en proposition till vårriksdagen. Nu har det gått en höstriksdag och snart en vårriksdag, och det finns fortfarande ingen proposition i ärendet. Då måste man ställa frågan: Vad är det nu som utgör ett hinder? Är inte frågan lika angelägen? Vad är det som bromsar Rune Gustavsson i hans goda uppsåt, som han gav belägg för från denna talarstol i debatten i maj 1977? Det är väl inte så att han glömt av det? Det tror jag inte, eftersom Maj Pehrsson säger att man ser över frågan.

Tro, antaganden och förhoppningar är bra, men det är bättre med konkreta förslag. Tro, antaganden och förhoppningar uttalades från denna talarstol för ca 14 dagar sedan när det gällde delpensionärerna. Vi skulle tro på det som då sades – både reservanterna och kammarens övriga ledamöter. Men tro, förhoppningar och förväntningar kom på skam. Det kommer ingen proposition. Och vad har vi för anledning att tro mer på Maj Pehrsson, när hon står här och försäkrar att det kommer att läggas fram ett förslag, att man ser över frågorna?

Jag tycker att utskottets majoritet har en ganska dålig förankring i departementet.

Onsdagen den
26 april 1978

*Vissa sjukpenning-
frågor*

MAJ PEHRSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! I februari 1977 fick departementet en rapport från riksförsäkringsverket. Men Doris Håvik glömmer att tala om att materialet skickades ut på remiss, att det fanns remissinstanser som var ganska tveksamma till förslaget.

Jag vill också påminna Doris Håvik om att när socialförsäkringsutskottet har gjort studiebesök vid olika försäkringskassor har det sagts från folk vid kassorna: Låt oss slippa en sådan här reform, den är alltför besvärlig att administrera.

Tredje vice talmannen anmälde att Doris Håvik anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att få tillfälle att beröra socialförsäkringsutskottets majoritetsskrivning angående motionen 1064; jag är där medmotionär till Doris Håvik.

Som framgått av den tidigare diskussionen kräver vi i motionen att löntagarna efter löneförhandlingar vilka resulterat i retroaktiva löneökningar skall ha rätt till särskilt tillägg till sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning för värnpliktiga m. fl. som uppburits under retroaktivtiden.

Orsakerna till dessa krav borde naturligtvis inte vara okända för utskottsmajoriteten. Men kanhända är det så att de borgerliga ledamöterna i utskottet inte har kännedom om att många löntagare drabbas av den nuvarande ordningen och förlorar pengar. Att man har dålig kännedom om detta kan delvis bero på att man inte har så stor erfarenhet av vad det innebär att vara lönarbetare.

En avtalsrörelse kan bli långt utdragen – det har vi många erfarenheter av under de senaste åren. Det har inte varit ovanligt att de lokala uppgörelserna inte kunnat slutföras förrän i september och t. o. m. i oktober månad. När det gäller ersättning från försäkringskassan är löntagarna då helt utelämnade; ersättningsnivån bestäms av hur lång tid löneförhandlingarna pågår.

De senaste årens löneuppgörelser på LO-området har haft den konstruktionen att man tagit speciell hänsyn till de lågavlönade. Det är också den grupp av löntagarna som oftast har den högsta sjukfrånvaron.

Utöver de generella timlönepåslagen har det också utgått speciella s. k. låglönepottspåslag och förtjänstutvecklingsgarantier. Det har varit belopp om flera kronor per timme som slagits på vid löneuppgörelsens slut. Men någon uppräknig av försäkringsersättningen har inte kunnat ske. Därför har vi från den fackliga rörelsen i flera år krävt en ändring av dessa förhållanden. Doris Håvik refererade bl. a. till LO-kongressens beslut.

Maj Pehrsson sade att det här inte var något nytt problem. Hon torde med det mena att socialdemokraterna borde ha löst det här. Men nu är det så, Maj Pehrsson, att vi f. n. inte har regeringsmakten – den har ni på den borgerliga kanten. Har ni nu, som Maj Pehrsson säger, vilja att jobba för att alla skall få en rättvis behandling – se till att de får det då! Den möjligheten har man ju när

man har regeringsmakten.

Maj Pehrsson sade att vi i år hade en snabb avtalsrörelse. Ja, det hade vi för en del av löne marknaden. Men jag vill påminna om att avtalsrörelsen ännu inte är klar för den offentliga sektorn, och vi vet inte hur lång den blir. Vi lever alltså fortfarande med detta problem.

Som framgår av utskottsmajoritetens skrivning har riksförsäkringsverket tagit fram ett förslag som socialdepartementet nu har under övervägande. Då frågar man sig: Vad är det för övervägande som departementet behöver göra för att lösa denna fråga? Problematiken är klarlagd av riksförsäkringsverket, och regeringen kan inte vara i behov av några ytterligare klarlägganden för att begripa att denna fråga måste klaras ut.

Den taktik som man tillämpar från borgerligt håll när vi tar upp frågor i motioner och annat är inte ny. Vi hänvisas ofta till pågående utredningar och till delegationer hit och dit; saker och ting läggs i byrålådan och skall tas fram vid ett senare tillfälle. Taktiken är att allt socialdemokratiskt skall avslås – det är den taktiken ni fullföljer i det här jobbet.

Kanske är det också skräcken för ökade utgifter som gör att folk måste fortsätta att förlora sin ersättning. Visst vet vi att det sker en övervältring av förmåner till bättre ställda samhällsgrupper inom ramen för den nuvarande politiken. Men jag kan försäkra dem som nu är tveksamma att detta är en så uppenbar orättvisa att vi från den fackliga rörelsen inte kommer att ge vare sig utskottsmajoriteten eller regeringen någon ro förrän den här frågan är löst.

Jag skulle vilja uppmana de borgerliga ledamöterna att göra någonting för de människor som förlorar pengar på försäkringsersättningen. Ni har chansen i dag – det blir kanske det första ni gör som är positivt för löntagarna. Ta den chansen och ställ upp för s-reservationen!

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av Sven Aspling m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Doris Håvik begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 29 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Sven Aspling m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Doris Håvik begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 156

Nej – 144

§ 7 Stöd till biodynamisk odling

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1977/78:21 med anledning av motion om stöd till biodynamisk odling.

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Av flera auktoritativa uttalanden kan man dra den slutsatsen att det svenska jordbruket bör utvecklas i en mer ekologiskt inriktad bana. I regeringens förslag till nya riktlinjer för jordbrukspolitiken framhålls detta, och statens naturvårdsverk framhåller i sitt tunga remissvar vikten av att jordbruksmetoder som är alternativa till biocidanvändningen utvecklas och att bruket av handelsgödsel begränsas. Också i årets budgetproposition uttalar föredragande departementschefen att en minskad användning av kemiska medel i jordbruket är önskvärd.

Det faktum att det ensidiga odlandets utarmning av jorden kan ersättas av allt kraftigare konstgödsling leder ofta till att man inte uppmärksammar förändringar i markens struktur. Detta i sin tur för med sig att man måste öka konstgödslingen ytterligare och ta till allt giftigare bekämpningsmedel.

I Sverige pågår numera i begränsad omfattning vissa försök med alternativ till kemikalieanvändningen. Ett värdefullt utvecklingsarbete bedrivs t. ex. i Järna genom frivilliga krafter inom den biodynamiska odlingen för att utan handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel nå hög avkastning på jorden och undvika sjukdomar och skadeangrepp av olika slag. De hittills redovisade resultaten anger att hektarskörden är 4 à 6 % lägre för den biodynamiska odlingen än för den konventionella, medan däremot näringskvalitet och lagringsförmåga är högre.

Det finns i dag ca 100 odlare enligt den biodynamiska tekniken. Det finns också ett stort uppdämt intresse dels för att lära sig mer, dels för att gå över till biodynamisk odling. Detta kräver naturligtvis insatser från människor som har erfarenheter av och kunskap i denna teknik.

Mot bakgrund av att konventionella odlare har lantbruksnämndernas konsulter till sitt förfogande för rådgivning har jag i utskottet avgivit ett särskilt yttrande, som stöder tanken att de människor som vill pröva en alternativ odling också skall få samhällets stöd när det gäller t. ex. rådgivning.

Herr talman! Jag vill med mitt särskilda yttrande ytterligare fästa uppmärksamheten på de problem som möter odlare med intresse för alternativ odlingsteknik, en inriktning som dock uppmärksammats både i

regeringsförslaget om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken och i årets budgetproposition.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Ylva Annerstedt har just refererat till det ökade intresse som finns i stort sett i alla berörda samhällsinstanser för en mer ekologisk inriktning av jordbrukets utveckling. Det är naturligtvis klart att det är ett vitalt samhällsintresse att utveckla mer ekologiskt inriktade metoder på jordbrukets område lika väl som när det gäller all annan produktion – det här problemet gäller även t. ex. industriell produktion av olika slag.

När vi nu är eniga om att det här intresset finns, är det naturligtvis med ett visst beklagande man ser att de jordbrukare som vill pröva metoder som har den här inriktningen får en ogynnsam ställning jämfört med jordbrukare som använder mer traditionella metoder. Man har alltså inte samma möjlighet till stöd från samhället när det gäller utbildning, forskning, rådgivning osv.

Den motion som vi behandlar här, undertecknad av Kerstin Anér och mig, syftar till att skapa likställdhet mellan jordbrukare som vill pröva den biodynamiska metoden i förhållande till andra jordbrukare. Jag konstaterar att jordbruksutskottet har en mycket positiv grundinställning till dessa våra tankegångar, vilket jag finner glädjande. Samtidigt tar kanske utskottet litet lätt på problemen. Man pekar på möjligheterna av att inom befintliga ramar satsa forskningsresurser på den biodynamiska odlingen. Jag har talat med forskare som är mycket intresserade, men som samtidigt konstaterar att det naturligtvis blir så att de redan etablerade forskningsprojekten alltid går före och att det alltså inom befintliga ramar är svårt att få pengar över till att omsätta nya idéer och tankar i praktisk handling.

Det framhålls också i utskottsbetänkandet att man inom befintliga organ skall försöka utvidga rådgivnings- och informationsverksamheten kring biodynamisk odling och andra alternativa odlingsmetoder. Det tycker jag är mycket lovvärt. Samtidigt måste vi emellertid vara på det klara med att dessa organ f. n. inte har tillgång till kompetent personal. Det finns alltså inte folk på lantbruksnämnder och utbildningsanstalter som är insatta i dessa jordbruksmetoder. Det gäller därför helt enkelt att förstärka resurserna på detta område. Det är, precis som det framhålls i Ylva Annerstedts särskilda yttrande, angeläget att ägna ökad uppmärksamhet åt hur dessa problem skall angripas och hur de behov som finns på det här området skall kunna tillfredsställas.

På det hela taget tycker jag dock att jordbruksutskottets yttrande är positivt. Det visar ett klart intresse för ett ökat samhällsengagemang för att stödja de jordbrukare som vill söka sig fram på nya vägar i fråga om odlingsmetoder. Därför skall jag inte ställa något yrkande, utan kommer med intresse att iaktta vilka praktiska konsekvenser de positiva markeringar som

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

Stöd till biodynamisk odling

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

jordbruksutskottet har gjort kommer att få. Det kan naturligtvis finnas anledning att återkomma till den här frågan i framtiden.

I detta anförande instämde Birgitta Hambræus (c) och Björn Eliasson (c).

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det är ganska skönt att notera att den här frågan hålls levande i riksdagen år från år. Vi som har sysslat med den länge finner med intresse hur utskottet efter hand mer och mer nyanserar sitt ställningstagande mot en ökad öppenhet att diskutera dessa frågor med de människor som ägnar sig åt dem i det praktiska livet. Det hälsar jag och vi andra med stor tillfredsställelse.

Det är naturligtvis en rimlig begäran att de hundratals jordbrukare som nu sysslar med biodynamisk odling skall få en tillfredsställande hjälp. Dessa människor har i regel ett alldeles särskilt stort intresse för jordbruk och alternativa odlingsformer och har skaffat sig en ganska god kännedom om och kunskap i dessa frågor. I och för sig behöver de hjälp i samma mån som andra jordbrukare. Men i dag är det än viktigare att det skapas tillräckliga forskningsresurser för försök med alternativa odlingsformer. Det bör ske på ett helt annat sätt än i dag, då man sysslar med forskning i parceller och mindre försök på forskningsanstalterna. I stället bör man arbeta med helgårdprojekt på det här området och göra jämförelser med den konventionella odlingen. Det gäller att visa huruvida dessa odlingsformer ekonomiskt kan jämföras med konventionella odlingsformer. Det är också oerhört viktigt att föra in kvalitetsfrågorna i bilden. Det innebär ofta att många av dessa odlare – det vet jag av praktisk erfarenhet – kan få ut andra priser på sina produkter, om de handskas med dem på ett tillfredsställande sätt.

Herr talman! Inte heller jag har något yrkande. Jag vill bara konstatera att utvecklingen går i rätt riktning, fast den tyvärr går litet långsamt.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Kontant stöd vid arbetslöshet, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:32 med anledning av dels propositionen 1977/78:100 bilaga 15 såvitt avser anslag till Kontant stöd vid arbetslöshet, dels propositionen 1977/78:130 om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, m. m., jämte motioner.

I propositionen 1977/78:100 bilaga 15 hade regeringen – efter föredragning av dåvarande arbetsmarknadsministern Per Ahlmark – under punkten B 5 (s.

89–91) föreslagit att riksdagen skulle till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 973 300 000 kr.

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

I propositionen 1977/78:130 hade regeringen – efter föredragning av dåvarande arbetsmarknadsministern Per Ahlmark – föreslagit att riksdagen skulle

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

dels anta inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
2. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

dels

3. till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 15 föreslaget förslagsanslag anvisa ytterligare 109 000 000 kr.,

4. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1977/78:100 bil. 15 föreslaget anslag anvisa ytterligare 113 000 000 kr.

I propositionen 1977/78:130 hade föreslagits att två nya dagpenningklasser på 170 och 180 kr. inrättades inom arbetslöshetsförsäkringen. De lägsta dagpenningklasserna om 50 och 60 kr. föreslogs utgå. Vidare föreslogs att det kontanta arbetsmarknadsstödet skulle höjas från nuvarande 55 till 65 kr. per dag.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna

1977/78:277 av Rune Jonsson i Husum (s) och Stig Olsson (s), vari yrkats att riksdagen gav regeringen till känna att bestämmelserna för arbetslöshetskasorna borde omarbetas så att de anpassades till deltidsarbetandes arbetstider,

1977/78:611 av Wivi-Anne Cederqvist m. fl. (s),

dels de med anledning av propositionen 1977/78:130 väckta motionerna

1977/78:1819 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen till regeringen hemställde om

1. att ytterligare två dagpenningklasser på 190 och 200 kr. inrättades fr. o. m. 1 juli 1978,

2. att det kontanta arbetsmarknadsstödet höjdes från nuvarande 55 till 100 kr. per dag fr. o. m. 1 juli 1978,

1977/78:1820 av Olof Palme m. fl. (s), vari yrkats

1. att riksdagen skulle anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring, innebärande att ytterligare två dagpenningklasser om 190 och 200 kr. skulle inrättas,

2. att riksdagen godkände vad som i motionen anförts om överförsäkrings-

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

regler för lågavlönade,

3. att riksdagen godkände vad som i motionen anförts om särskilt stimulansbidrag vid arbetsmarknadsutbildning,

4. att riksdagen godkände vad som i motionen anförts om ändrade regler för finansiering av grundbidraget till den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen,

5. att riksdagen skulle

a. till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag i propositionen 1977/78:100 bil. 15 med 41 000 000 kr. minskat förslagsanslag av 932 300 000 kr.,

b. till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln anvisa ett i förhållande till regeringens förslag i propositionen 1977/78:100 bil. 15 med 260 000 000 kr. förhöjt anslag av 1 681 550 000 kr., och

1977/78:1821 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen godkände följande ändrade grunder för arbetsmarknadsutbildningen att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1978: att *alla* som genomgick arbetsmarknadsutbildning skulle erhålla 175 kr. per dag under fem dagar per vecka,

2. att riksdagen beslutade att 18 § lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd skulle ha av motionärerna föreslagen ändrad lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1978, innebärande att kontant arbetsmarknadsstöd skulle utgå med 110 kr. för dag,

3. att riksdagen beslutade att 17 § lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skulle ha av motionärerna angiven lydelse att gälla fr. o. m. den 1 juli 1978 innebärande att ytterligare två dagpenningklasser om 190 och 200 kr. skulle inrättas.

Utskottet hemställde

1. beträffande dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:130 samt med avslag på motionerna 1977/78:1819, yrkandet 1, 1977/78:1820, yrkandet 1, och 1977/78:1821, yrkandet 3, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,

2. beträffande kontant arbetsmarknadsstöd att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:130 samt med avslag på motionerna 1977/78:1819, yrkandet 2, och 1977/78:1821, yrkandet 2, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

3. beträffande enhetligt utbildningsbidrag om 175 kr. per dag vid arbetsmarknadsutbildning att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1821, yrkandet 1,

4. beträffande stimulansbidraget inom arbetsmarknadsutbildningen att riksdagen med bifall till förslaget i propositionen 1977/78:130 skulle avslå motionen 1977/78:1820, yrkandet 3,

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

5. beträffande ändrad finansiering av grundbidraget till arbetslöshetskassorna att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1820, yrkandet 4,

6. att riksdagen med anledning av dels propositionen 1977/78:100 bilaga 15, dels propositionen 1977/78:130 samt med avslag på motionen 1977/78:1820, yrkandet 5 a, till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 1 082 300 000 kr.,

7. att riksdagen – med ändring av tidigare beslut (prop. 1977/78:100 bilaga 15 punkten B 2, AU 1977/78:21, rskr 1977/78:189) – med anledning av propositionen 1977/78:130 samt med avslag på motionen 1977/78:1820, yrkandet 5 b, till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1978/79 anvisade ett anslag av 1 534 550 000 kr.,

8. beträffande överförsäkringsavdragets effekter för vissa lågavlönade att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:130 och motionen 1977/78:1820, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande arbetsvillkoret för deltidsarbetande skiftarbetare att motionen 1977/78:277 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande avstängning från arbetslöshetsersättning vid svårigheter att ordna barmtillsyn att motionen 1977/78:611 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Följande fem reservationer hade avgivits av Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Frida Berglund, Anna-Greta Leijon och Sune Johansson (samtliga s):

1. beträffande dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av förslaget i propositionen 1977/78:130 samt med bifall till motionerna 1977/78:1819, yrkandet 1, 1977/78:1820, yrkandet 1, och 1977/78:1821, yrkandet 3, skulle anta förslaget till lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring med den ändringen att 17 § skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse,

2. beträffande stimulansbidraget inom arbetsmarknadsutbildningen, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1820, yrkandet 3, skulle avslå propositionens förslag i motsvarande del,

3. beträffande finansieringen av det kontanta stödet vid arbetslöshet, vari reservanterna under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 ansett att utskottet under 5 och 6 bort hemställa

att riksdagen skulle

5. beträffande ändrad finansiering av grundbidraget till arbetslöshetskassorna med bifall till motionen 1977/78:1820, yrkandet 4, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. med bifall till motionen 1977/78:1820, yrkandet 5 a, samt dels med anledning av propositionen 1977/78:100 bilaga 15, dels med avslag på

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

propositionen 1977/78:130, i förevarande del, till Kontant stöd vid arbetslöshet för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 932 300 000 kr.,

4. beträffande anslag till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning, vari reservanterna under förutsättning av bifall till reservationerna nr 1 och 2 ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen – med ändring av tidigare beslut (prop. 1977/78:100 bilaga 15 punkten B 2, AU 1977/78:21, rskr 1977/78:189) – med bifall till motionen 1977/78:1820, yrkandet 5 b, samt med anledning av propositionen 1977/78:130 till Bidrag till arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1978/79 anvisade ett anslag av 1 681 550 000 kr.,

5. beträffande arbetsvillkoret för deltidsarbetande skiftarbetare, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:277 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu skall ta ställning till gäller ersättningen från erkända arbetslöshetskassor och de konsekvenser som den får på utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning och på det kontanta arbetsmarknadsstödet. Bakgrunden är den ökade inflation som den borgerliga regeringen är skuld till. Under 1977 steg priserna i Sverige mer än i de flesta länder inom OECD, vilket har lett till att nuvarande ersättningar med ett maximerat belopp på 160 kr. har urholkats.

Det är väl bra att regeringen har dragit konsekvenserna av sin inflationspolitik genom att föreslå två nya klasser i arbetslöshetsförsäkringen, nämligen 170 och 180 kr. per dag. Men det motsvarar ju inte den prisstegring som vi har haft i vårt land. Nu skall ingen tro att regeringen på eget initiativ har föreslagit dessa förbättringar. Nej, förslaget kommer från arbetslöshetskassornas samorganisation. Dess förslag innebar dock att man utöver vad regeringen har föreslagit skulle inrätta ytterligare två klasser, så att den maximala ersättningen kunde uppgå till 200 kr. per dag. Men detta säger den borgerliga regeringen nej till, trots att remissorganen enhälligt sade ja till förslaget. Visserligen hade Arbetsgivareföreningen invändningar på grund av att finansieringen inte fanns med, men man ansåg att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen skulle anpassas till försämringen av penningvärdet i enlighet med vad som gäller inom den allmänna sjukförsäkringen.

Regeringens njujghet mot de arbetslösa föranledde oss socialdemokrater men även vpk och apk att motionera om att riksdagen skulle besluta i enlighet med den framställning som samorganisationen inlämnat. I den socialdemokratiska motionen finns också med ett förslag om hur denna höjning skall finansieras utan att belasta statsbudgeten. Men den borgerliga utskottsmajoriteten sade trots detta nej. Den vill inte vara med om att hålla fast vid att ersättningarna skall utgå efter inkomstbortfallsprincipen utan anser tydligen att i stället skall gälla någon form av behovsprincip. Det är väl aldrig en

återgång till centerns gamla krav att alla sociala försäkringar endast skall garantera en grundtrygghet som vi nu är på väg mot?

Jag är, herr talman, förvånad över de borgerligas agerande i denna fråga. Den borgerliga politiken svider i skinnet på alla löntagare, men tydligen skall den svida särskilt mycket på dem som på grund av den borgerliga politiken har blivit arbetslösa. Man vägrar nämligen dem en ersättning som står i paritet med ersättningen från sjukförsäkringen.

Varför har denna skillnad uppkommit? Jo, sjukersättningen stiger automatiskt, medan vi måste fatta beslut i riksdagen varje gång som nya klasser skall införas i arbetslöshetsförsäkringen.

Samorganisationen framhåller i sin framställning, som inlämnades i november 1977, att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen skulle direkt behöva höjas till 190 kr. för att hålla jämna steg med sjukförsäkringen och att med en fortsatt inflation man redan nu borde sätta taket till 200 kr. Sedan är det ju kassorna som själva bestämmer hur högt de vill gå. I dag har 75 % av de försäkrade den högsta klassen, 160 kr.

Det finns heller ingen risk för att någon skall få mer än sin inkomst, då det i lagen finns en överförsäkringsregel som säger att ingen kan få ut mer än 91,7 % av sin daglön eller elva tolfedelar.

Någon förklaring till att de borgerliga, regering och utskottsmajoritet, icke orkar med att fullt ut gå kassorna till mötes finns inte, vare sig i propositionen eller i utskottsbetänkandet. Där förs ett allmänt tal om anpassning till löneläget, och det ges fagra löften om att om löneutvecklingen motiverar en höjning så skall man höja beloppet. Det är en välvilja som inte kostar någonting.

Men låt mig slå fast att vad vi nu skall ta ställning till är om vi skall hålla fast vid inkomstbortfallsprincipen eller om det skall bli en ny princip, nämligen att en borgerlig regering och riksdagsmajoritet skall efter sitt godtycke bestämma kassornas ersättningsnivå. Jag skulle egentligen behöva vädja till alla borgerliga riksdagsledamöter som är löntagare att visa solidaritet med sina arbetslösa kamrater. Kanske det är meningslöst, men låt mig trots detta säga: Rösta med den socialdemokratiska reservationen och rucka inte på principen om att även ersättningen från arbetslöshetskassorna skall baseras på inkomstbortfallet.

Som jag redan sagt har vi från socialdemokratiskt håll anvisat hur man skall finansiera de förbättringar som vi föreslår, då vi är fullt medvetna om att de får finansiella effekter. Höjda ersättningsbelopp i kassorna medför att det måste tillföras mera pengar, och höjda bidrag från arbetslöshetskassorna medför höjd ersättning till dem som deltar i arbetsmarknadsutbildning, på grund av det samband vi har mellan kontantersättningen vid arbetslöshet och det studiesociala stödet vid arbetsmarknadsutbildning.

Kan detta vara orsaken till att de borgerliga är så återhållsamma beträffande kassaersättningen? Vi förnekar inte att höjda ersättningar leder till ökade kostnader för utbildningsbidragen, och därför föreslår vi att anslaget Bidrag till arbetsmarknadsutbildning, som i propositionen föreslås uppräknat med ett visst belopp, tillförs ytterligare 150 milj. kr. Detta är möjligt genom att vi

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

också avlastar statens budget motsvarande utgift för stödet till arbetslöshetskassorna. Detta uppnår vi genom att ändra på finansieringen av arbetslöshetskassorna.

Det ekonomiska stödet till arbetslöshetskassorna finansieras på två vägar utöver medlemmarnas avgifter: dels över statsbudgeten, dels över arbetslöshetsfonden som finansieras av en särskild arbetsgivaravgift. Fonden har bildats för att bidra till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstöd som utgår till arbetslösa som inte är berättigade till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Arbetslöshetsfondens behållning är efter 1974 och 1975 års slutredovisningar i dag uppe i ett belopp som överstiger 600 milj. kr. Fonden kan beräknas växa även i framtiden, och därför finns det utrymme enligt vår mening för en ändrad finansieringsform.

Till detta kommer att utredningen om en allmän arbetslöshetsförsäkring snart skall lämna sitt slutbetänkande, och enligt regeringsdeklarationen skall en allmän arbetslöshetsförsäkring införas under valperioden. Mot denna bakgrund har jag svårt att förstå utskottsmajoritetens skrivning att ett bifall till socialdemokraternas förslag skulle medföra att fonden kraftigt urholkas. Men, ni som utgör utskottsmajoriteten, den skall ju bara bestå ett par år till och vi är övertygade om att vårt förslag icke kommer att medföra några svårigheter inför framtiden.

Vad innebär då vårt förslag? Jo, i stället för nu rådande ordning då fonden betalar två tredjedelar av grundbidraget till kassorna och en tredjedel går via statsbudgeten föreslår vi att fonden skall betala hela grundbidraget. Grundbidraget är detsamma som det kontanta arbetsmarknadsstödet, dvs. f. n. 55 kr. och med den justering som föreslås av regeringen blir det i fortsättningen 65 kr. Det är självklart att detta får en kraftig effekt på statsbudgeten.

Effekten kan vara svår att beräkna på grund av att den bl. a. beror på utvecklingen av arbetslösheten och vilka ersättningsnivåer som kassorna bestämmer sig för inom de ramar statsmakterna drar upp. Vi är emellertid övertygade om att vi ger en budgetmässig täckning för våra förslag. Vi föreslår alltså att anslaget till arbetsmarknadsutbildning räknas upp med 150 milj. kr. och att anslaget till arbetslöshetsförsäkring m. m. samtidigt minskas med samma belopp; allt i jämförelse med regeringens förslag. Detta innebär att hela finansieringen av arbetslöshetsförsäkringens grundbelopp kommer från denna fond. Att våra beräkningar är så noggranna som det finns en möjlighet att göra framgår av att utskottsmajoriteten icke har försökt motbevisa våra siffror.

På en punkt har utskottet blivit enigt. Det gäller att få bort de olyckliga regler som medför att en kassamedlem i vissa fall på grund av överförsäkringsbestämmelserna får lägre ersättning än det kontanta arbetsmarknadsstödet ger. Där har de borgerliga utskottsledamöterna haft större känsla för problemet än vad regeringen hade när den skrev propositionen. Utskottet kräver nu att denna orimlighet i ersättningssystemet genast måste rättas till.

De borgerliga utskottsledamöterna har däremot icke gått oss till mötes när

det gäller skiftarbetarnas och deltidsarbetarnas problem. Vi har i reservationen 5 tagit upp detta problem och vill ha snabb ändring även där. Denna reservation kommer Sune Johansson närmare att motivera.

Till slut, herr talman, vill jag även kommentera vår reservation nr 2, som gäller stimulansbidraget inom arbetsmarknadsutbildningen.

Den 1 januari 1978 höjdes beloppet till 15 kr. En enhällig riksdag tog beslutet. Enligt propositionen och utskottsmajoriteten sänker man detta belopp till den ursprungliga nivån på 10 kr. fr. o. m. den 1 juli 1978. Att ändra beloppet efter ett halvår är en ryckighet som jag finner ganska förvånansvärd. För de elever som går på arbetsmarknadsutbildning innebär den höjning som föreslås, från 55 kr. till 65 kr., ett genomslag med endast 5 kr. Jag kan inte förstå hur man motiverar förslaget om sänkningen.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till denna reservation samt de fyra övriga som är fogade till utskottets betänkande.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna är det enda parti som konsekvent har drivit kravet på en bättre och rättvisare ersättning till dem som genomgår arbetsmarknadsutbildning. Vpk reser således på nytt kravet att alla som genomgår arbetsmarknadsutbildning skall ha dels lika stor ersättning, dels en väsentligt högre ersättning än nu. Detta borde vara en självklarhet, men denna grupp har med skiftande motiveringar alltid fått stå tillbaka. I de flesta fall har statsfinansiella skäl åberopats för att tillbakavisa vpk-kraven.

Jag vill i det här sammanhanget särskilt påminna om ett förslag från vpk som framfördes samma år som riksdagsledamöterna höjde sina löner med ca 30 %, eller med ungefär 15 000 kr. per år – dvs. med en och en halv gång mer än vad AMU-eleverna då hade i årsersättning. Vpk tog då genom Gustav Lorentzon initiativ till ett förslag i inrikesutskottet – man kunde göra det då, och man kan fortfarande göra det i det nuvarande arbetsmarknadsutskottet, om man är representerad där – innebärande att utskottet skulle hemställa att riksdagen höjde dåvarande låga grundbidrag med drygt 300 kr. i månaden. Vi påminde vid det tillfället om att man hade för avsikt att höja riksdagsledamöternas arvoden ganska väsentligt, varför det borde vara rimligt att dessa grupper, som verkligen hade det ekonomiskt dåligt förspänt, fick en höjning. Men i inrikesutskottet avslogs förslaget om åtgärder i den här riktningen med 14 röster mot 1. Riksdagsledamöterna, med undantag för representanterna för vpk, var däremot senare eniga om att höja sina löner med 15 000 kr. om året. Det visar hur styvmoderligt riksdagens övriga partier behandlat dem som många gånger tvingats in på arbetsmarknadsutbildning. Det är nu på tiden att man intar en annan hållning när det gäller denna fråga.

I motionen 1821 yrkar vpk att alla som genomgår arbetsmarknadsutbildning fr. o. m. den 1 juli 1978 skall få en ersättning med 175 kr. per dag under fem dagar per vecka. Yrkandet innebär således att också åldersgränsen på 20 år slopas. Vi anser att det inte finns någon bärande motivering för att de ungdomar som är under 20 år skall ha en mindre ersättning än övriga som

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

genomgår samma utbildning.

I motionen yrkas vidare att arbetslöshetskassornas samorganisations krav beträffande dagpenningklasserna skall tillgodoses – och i det avseendet kan jag helt instämma i vad Bengt Fagerlund tidigare har anfört. Det innebär att regeringens förslag kompletteras med ytterligare två klasser på 190 resp. 200 kr. Jag vill understryka att detta förslag har fått ett massivt stöd från samtliga remissinstanser med undantag av Svenska arbetsgivareföreningen. Regeringen har tydligen tagit fasta på vad denna enda remissinstans haft att anföra i form av avvikande mening. I och för sig är det inte så märkvärdigt att man förfar på det sättet, eftersom det handlar om arbetsköparnas remiss. Det går ju helt i stil med den i övrigt förda politiken, och varför skulle man inte löpa linan ut också när det gäller denna fråga?

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår således att 17 § i lagen om arbetslöshetsförsäkring ändras i enlighet med det förslag som framförs i motionen.

Vpk har också yrkat – liksom i tidigare sammanhang – att det kontanta arbetsmarknadsstödet höjs till 110 kr. per dag. I januari 1977 krävde vpk en höjning av detta bidrag till 90 kr., men det är med tanke på den förda politiken och den kraftiga inflationen, som helt naturligt drabbar dem som har en låg ersättning mycket hårdare än de flesta andra, väl motiverat med en ytterligare höjning. Ingen kan förklara hur de som måste försöka leva på s. k. kontant arbetsmarknadsstöd skall kunna existera på detta. De 110 kr. per dag som vi föreslår är en liten ersättning, men vi har varit konsekventa och räknat upp bidraget med hänsyn till inträffade prishöjningar under 1977 och de första månaderna 1978.

Vi yrkar att 18 § i lagen om kontant arbetsmarknadsstöd ändras enligt det förslag som återfinns i motionen 1821.

Vpk kräver i denna motion förbättringar för de grupper som i dag har det sämst ställt. Det gäller bl. a. de arbetslösa, som kan indelas i flera grupper. En del har aldrig lyckats komma in i arbetslivet och kvalificera sig för medlemskap i arbetslöshetskassa. De är hänvisade till det lägre stödet, kontant arbetsmarknadsstöd. Detta måste kompletteras endera genom bidrag från sociala myndigheter eller när det gäller ungdomar genom att föräldrarna träder in och fortsätter att bidra till deras försörjning.

Det handlar vidare om äldre, utförsäkrad arbetskraft, som också måste leva på det lägre bidraget. Det rör sig även om krav på förbättringar för dem som är direkt arbetslösa eller som är hänvisade till arbetsmarknadsutbildning av arbetsmarknadsskäl, dvs. därför att det inte finns något arbete för dem. Enligt vår uppfattning måste det vara samhällets sak att dessa grupper åtminstone får en något så när dräglig utkomst. Jag hemställer därför om bifall till samtliga yrkanden i motionen 1821.

Utskottet har anfört – eller rättare sagt anmärkt på – att vi i vår motion inte har visat hur de föreslagna höjningarna skall finansieras. Det är i och för sig ett riktigt påpekande att vi inte har tagit upp den frågan. Men man är inte alltid tvungen att anvisa varifrån pengarna skall tas. När det gäller en angelägen och viktig fråga, som måste lösas, får man naturligtvis skaffa fram pengarna. Vi

har tidigare i dag diskuterat miljardrullningen till militära ändamål. Visst kan man skaffa fram pengar, om man verkligen vill det och prioriterar de frågor det gäller.

Och en sak är helt klar: hade regeringen – och då särskilt centern – stått fast vid sina fagra vallöften om skapande av nya arbetstillfällen, exempelvis om 400 000 nya jobb, ja, då skulle finanseringen inte vara något problem. Då skulle nuvarande kostnader kunna skäras ned väsentligt, åtminstone med nio tiondelar.

Men skaffa ungdomen jobb, ge dem som i dag är utslagna i arbetslivet ett meningsfullt arbete! Då kommer det faktiskt att finnas medel att höja ersättningen till det fåtal människor som kommer att vara kvar i utbildning eller som av särskilda skäl inte kan erhålla arbete. Vi får säkerligen anledning att ganska snart diskutera de här frågorna på nytt.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! I det här betänkandet, 1977/78:32, behandlar arbetsmarknadsutskottet regeringens förslag till ändringar i lagen om arbetslöshetsförsäkring och anslaget till kontant stöd vid arbetslöshet.

Förslaget har lagts fram efter en framställning från arbetslöshetskassornas samorganisation med hänsyn till att tre fjärdedelar av de försäkrade nu beräknas vara berättigade till en ersättning av 160 kr. per dag, vilket innebär att de nått den högsta dagpenningklassen. Nu sade Bengt Fagerlund i sitt anförande att regeringen minsann inte lagt fram det här förslaget alldeles av sig själv, utan det hade kommit först efter en framställning från arbetslöshetskassornas samorganisation. Så vitt jag vet var det samma organisation som kom med förslag förra gången det företogs en höjning. Det förslaget lades väl ursprungligen fram av socialdemokraterna.

De nuvarande dagpenningklasserna i intervall från 50 kr. per dag till 160 kr. per dag har gällt från den 1 januari 1977. Då tillfördes 3 nya dagpenningklasser om 140, 150 och 160 kr. och den då lägsta på 40 kr. togs bort.

Nu föreslår departementschefen i propositionen 1977/78:130 att 2 nya dagpenningklasser om 170 och 180 kr. skall inrättas fr. o. m. den 1 juli i år, detta med hänsyn till den allmänna löneutvecklingen sedan den 1 januari 1977.

Samorganisationen hade föreslagit att ytterligare 2 dagpenningklasser skulle inrättas, men utskottet har anslutit sig till departementschefens förslag med hänsyn till uttalandet i propositionen att ”den fortsatta löneutvecklingen kan självfallet komma att motivera ytterligare justeringar av antalet dagpenningklasser”, och vi säger i betänkandet att vi förutsätter att regeringen har frågan under bevakning och inte tvekar att komma tillbaka till riksdagen om utvecklingen föranleder det. Därmed avstyrker vi socialdemokraternas reservation nr 1 och motionerna från vpk och apk.

Vid reformeringen av arbetslöshetsstödet 1973 beslutades att det kontanta arbetsmarknadsstödet skulle bestämmas med hänsyn till utgående ersättningar från arbetslöshetskassorna, och i enlighet härmed föreslås en höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet från 55 till 65 kr. Också den höjningen

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

skall gälla från den 1 juli 1978. Utskottet tillstyrker förslaget och avstyrker därmed vpk:s förslag om en höjning av det s. k. KAS-stödet till 110 kr. och apk-förslaget om en höjning till 100 kr. per dag. I och för sig skulle vi väl alla vilja höja bidrag av olika slag, men det är också fråga om att fördela resurserna. Hittills har också den principen gällt att det kontanta arbetsmarknadsstödet inte skall vara förmånligare än ersättningen från arbetslöshetskassa. Där är den lägsta ersättningen f. n. 70 kr.

När det gäller utbildningsbidraget till elever i arbetsmarknadsutbildning, finns ett motionsyrkande från vpk om en höjning. Utbildningsbidraget är precis som KAS-stödet knutet till utgående ersättning vid arbetslöshet, och regeringen har bemyndigande att anpassa utbildningsbidraget efter förändringar i arbetslöshetsersättningen.

Departementschefen redovisar att han skall föreslå regeringen att fr. o. m. 1 juli 1978 höja utbildningsbidraget till 180 resp. 140 kr. för medlem i arbetslöshetskassa och för icke-medlem till 140 kr. per dag. För ungdom under 20 år som ej har vårdnad om eller är underhållsskyldig mot eget barn höjs dagpenningen från 55 till 65 kr. Vi anser i utskottet att nuvarande samband mellan utbildningsbidrag och ersättning vid arbetslöshet bör bibehållas i enlighet med de principer som riksdagen har fastställt tidigare och avstyrker därför vpk-kravet om höjningar.

Utbildningsbidraget består av ett grundbidrag och ett stimulansbidrag. Socialdemokraterna reserverar sig mot förslaget om en sänkning av stimulansbidraget från de 15 kr. som gäller från 1 januari i år till den tidigare nivån på 10 kr. från 1 juli 1978. Utskottet ansluter sig till departementschefens förslag. Man kan se höjningen den 1 januari som ett sätt att tidigarelägga en del av den inkomstförstärkning som nu genomförs. Socialdemokraterna har också förslag som gäller finansieringen av det kontanta stödet vid arbetslöshet. Utskottsmajoriteten avvisar det förslaget, och vi gör det mot bakgrund av att ALF-utredningen nu snart kommer med sitt betänkande. Det finns ju då anledning att i samband med den proposition som väntas nästa år ta upp till diskussion frågor som rör nivån på dagpenningklasserna, finansieringsfrågorna och förhållandet mellan de olika ersättningsarna när det gäller både arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning.

Utskottet har ställt sig bakom ett yrkande i den socialdemokratiska partimotionen såsom herr Fagerlund påpekade, och det gäller ett förhållande som påtalats av AMS. I ett fåtal fall förekommer det att arbetslösa kassamedlemmar som haft speciellt lågavlönat arbete med den tillämpning av överförsäkringsreglerna som nu gäller fått lägre ersättningsbelopp från arbetslöshetskassan än de skulle ha fått via det kontanta arbetsmarknadsstödet. Detta har vi i utskottet funnit orimligt, och vi anser att det bör rättas till omedelbart så att kassamedlemmar tillförsäkras en ersättning lägst motsvarande aktuellt belopp för det kontanta arbetsmarknadsstödet. Vi föreslår alltså att detta skall ges regeringen till känna.

När det gäller motionen 611 avstyrker vi den med hänsyn till att ALF-utredningen snart kommer med sitt betänkande där frågan tas upp. Det är givet att många av de människor och särskilt ungdomar som skall klara sig på

de lägsta bidragsbeloppen vare sig det gäller arbetslöshetsförsäkringen, bidraget till arbetsmarknadsutbildningen eller det kontanta arbetsmarknadsstödet har det knepigt med sin ekonomi. Men det är inte enbart en resursfråga utan också en rättvisefråga, t. ex. i jämförelse med andra grupper som studerar.

Så några kommentarer till Bengt Fagerlund, som började med att säga att den inflation vi nu har är den borgerliga regeringens skuld. Vi har ett gemensamt ansvar, Bengt Fagerlund. Vi har satsat på att hålla så många människor som möjligt i arbete och hellre då tagit inflationen. Vi var överens om att vi skulle bygga upp ordentligt med lager för att försöka klara oss tills det blev en konjunkturuppgång utomlands. Jag tror att vi alla får ta vår del av ansvaret för den inflation som har varit.

Sedan vill jag här deklarerar att inkomstbortfallsprincipen fortfarande gäller vid arbetslöshetsersättningen, och det borde gå, eftersom de höjningar vi nu tagit sker i paritet med den löneutveckling som varit.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på motioner och reservationer.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Eva Winther har motiverat utskottets betänkande, men jag konstaterar att hon inte med ett enda ord har kritiserat det sätt varpå vi anser att vi kan finansiera det förslag som vi har lagt fram. Detta leder mig osökt in på frågan: Varför kan man då icke acceptera våra reservationer och förslaget om att maximibeloppet skall vara detsamma som ersättningen från försäkringskassorna, så att arbetslöshetsförsäkringen skall utgöra 200 kr.?

Här talas det mycket om löneutvecklingen och att ersättningarna skall höjas i takt med denna. Om man höjer ersättningen till 200 kr. och säger att samma ersättning skall utgå vid arbetslöshet som vid sjukdom, täcker dessa 200 kr. med 91,7 % som överförsäkring en timlön på 27:25, och 190 kr. täcker ungefär en lön på 26 kr. i timmen. Om vi jämför dessa belopp med sjukförsäkringsbeloppen bör vi också ha i minnet att sjukförsäkringsersättningen utgår i sju dagar men arbetslöshetsersättningen i bara fem dagar. Beloppet 200 kr. motsvarar då 142 kr. per dag i sjukpenning. Detta måste vi nu klara ut och ge de arbetslösa möjlighet att erhålla samma belopp som de får vid sjukdom.

Eva Winther började med att säga att arbetslöshetskassornas samorganisation gjort framställningar också när det gällde en höjning av bidragsbeloppen i de nya klasserna 150 och 160 kr. Detta är alldeles riktigt. Skillnaden mellan det tidigare tillfället och nu är dock att regeringen och riksdagsmajoriteten då fullt ut följde samorganisationens förslag, medan ni i dag prutar ner de två högsta klasserna!

Sedan sade Eva Winther att stimulansbidraget var ett sätt att tidigarelägga förbättringar inom området. Låt mig då konstatera att om man följer den linjen att arbetslöshetsbidragets storlek skall ansluta sig till kostnadsutvecklingen har ju beloppet 10 kr. kvarstått ganska länge – jag har visserligen inte kontrollerat vilket år vi införde det beloppet, men jag tror det var för fem eller

sex år sedan – och det är då inte mycket att säga om förslaget att höja beloppet till 15 kr. Lägg märke till att de som får AMU-bidrag nu har 70 kr. om dagen! Med det förslag som vi lägger fram blir deras ersättning 75 kr. per dag. Det är väl en förbättring, och ingen kan säga att man tar bort någonting för att nå detta resultat.

Jag kan inte, herr talman, komma ifrån intrycket att man inte med ett enda ord berör finansieringsfrågan helt enkelt därför att man inte vill gå samorganisationen till mötes.

KARL HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara ställa ett par frågor till Eva Winther. Hon säger att även om man skulle vilja göra mer måste man ändå göra prioriteringar, och så talar hon för ett kontant arbetsmarknadsstöd med 65 kr. per dag.

Jag vill bara till Eva Winther ställa frågan: Går det i dag att leva på 65 kr. om dagen? Om det är fråga om prioriteringar och den borgerliga regeringen nu har gjort en sådan på det viset att den kan anslå mellan 15 och 20 miljarder till militären men inte orkar med mer än 5 kronors ökning per dag till dem som nu har 60 kr. i arbetsmarknadsunderstöd, tycker jag det är en dålig prioritering; det måste jag säga!

Vidare förde Eva Winther ett annat resonemang för att motivera avslaget: det skulle också vara ett rättvisekrav att de som tvingades till den låga ersättningen måste jämföras med vissa studerande, som också har låga ersättningar. Jag tror inte att de studerande som eventuellt skulle ha så låg ersättning skulle visa någon avund mot de människor som i dag inte kan få något jobb eller är utslagna och utförsäkrade från arbetslöskassorna, om de skulle få några kronor till. Det är en uppfattning som verkar fullkomligt främmande för mig i de ärenden jag känner till. Jag har aldrig hört någon framföra att därför att vissa har låg ersättning skall också andra grupper i samhället ha samma låga ersättning.

Jag vill gärna ha svar på frågan huruvida Eva Winther anser att det går att leva på 65 kr. om dagen.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var alldeles riktigt, Bengt Fagerlund, att jag inte sade någonting om ert finansieringsförslag för arbetslöshetsfonden. Jag skulle ha noterat som positivt att ni faktiskt har anvisat pengar för de förslag ni kommer med – det har inte vpk eller apk gjort, som vi också sagt i utskottet.

Arbetslöshetsfonden kommer säkert att tas i anspråk framöver, hur mycket vet vi inte säkert. Men vi menar ändå att det är fel att ändra finansieringssystemet nu när ALF-utredningen snart kommer med sitt förslag.

Skillnaden mellan våra förslag till stimulansbidrag är 5 kr. Men det är ju inte så enorm skillnad på 15 kr. och 10 kr. För övrigt infördes väl de 10 kronorna för inte så särskilt länge sedan. Jag tyckte att Bengt Fagerlund sade att det var för flera år sedan.

Sedan säger Karl Hallgren att det går att skaffa pengar om man vill

prioritera. Javisst, men skaffar vi oss ökade utgifter nu så innebär det också ett ökat budgetunderskott. Och beträffande frågan om det går att klara sig på 65 kr. per dag så kan man fråga sig om det var lättare att klara sig på 35 kronor år 1974 – det var nog knepigt det också.

Som jag sade i mitt tidigare inlägg så skulle man önska att man kunde höja en hel del av de här bidragen, men då blir det konsekvensändringar som betyder ganska mycket.

BENGT FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Eva Winther säger att arbetslöshetsfonden säkert kommer att behöva tas i anspråk i framtiden.

I regeringsdeklarationen står att vi skall få ett nytt arbetslöshetsförsäkringssystem, och folkpartiet har varit pådrivande för att vi skall få en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Då skall alltså denna fond gälla i två år till, innan vi får det nya systemet.

Hur hög arbetslöshet räknar Eva Winther med att vi skall ha fram till 1980 eller 1981 för att den här fonden, som i dagens läge säkert närmar sig en miljard, skall gå åt? Ni menar väl inte att dessa fonder skall användas för att finansiera ett nytt arbetslöshetsförsäkringssystem och att dagens arbetslösa skall betala kostnaden för borgerliga förslag och borgerlig reformpolitik i framtiden? Dessa fonder har kommit till för att finansiera nuvarande arbetslöshetsförsäkring, och jag hoppas verkligen att vi inte får en så hög arbetslöshet att dessa fondmedel går åt.

En sak till: Jag erkänner villigt att jag angav fel tid när det gäller stimulansbidraget. Jag tror att det var den 1 januari 1976 som de bestämmelserna trädde i kraft.

Eva Winther sade i sitt första inlägg att vi alla är skuld till inflationen på grund av att vi fört en aktiv arbetsmarknadspolitik. Är det verkligen för att vi har fört en arbetsmarknadspolitik, som inte har slagit ut människorna till arbetslöshet, som har gjort att vi fått inflation? Den förklaringen har jag inte hört förut, och jag blev verkligen överraskad.

KARL HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara upplysa Eva Winther om att det naturligtvis inte går att försvara ett förslag till låg ersättning med att det var svårt att klara sig på den ännu lägre ersättningen när den infördes. Det är ju en konstig argumentering. Men redan då beslutet om kontant arbetsmarknadstöd togs påtalade vpk det orimliga i att ha en så låg ersättning till ungdomar, som inte hade kommit in i arbetslivet och som följaktligen inte kunnat kvalificera sig för att komma med i arbetslöshetskassorna, eller till de människor som gått arbetslösa så länge att de blivit utförsäkrade. Man hänvisar ju de grupperna till att leva på ett ersättningsbelopp som är mindre än existensminimum. Det är fantastiskt.

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ja, Bengt Fagerlund, det är alldeles riktigt att folkpartiet varit pådrivande när det gäller att arbeta för en allmän arbetslöshetsförsäkring. Vi gläder oss mycket åt att det snart kommer ett förslag från ALF-utredningen, men vi tycker att det har dröjt alldeles för länge. Vi anser att man skall bestämma hur den här fonden skall användas när ALF-utredningens betänkande föreligger.

Vad gäller inflationen och vår arbetsmarknadspolitik är det väl ändå så att andra länder, Västtyskland och flera andra, har valt att ha en hög arbetslöshet och låg inflation. Vi har valt tvärtom, och jag trodde att vi var överens om det.

Visst är det väldigt bra, Karl Hallgren, att försöka arbeta för att få högre bidrag. Men vi hade en debatt här i kammaren för ett tag sedan som gällde de gäststuderande. Vårt förslag innebar då att de gäststuderande skulle kunna redovisa att de hade 75 kr. per dag att leva på. Det tyckte ni från vpk:s sida var ett för högt belopp. Nu tycker ni att 65 kr. per dag är för litet. Det här går inte riktigt ihop, tycker jag.

Avslutningsvis vill jag bara säga att regeringen gjort en uppräknig av bassötet. Det förslag som nu föreligger innebär en klar förbättring jämfört med tidigare. Det har satsats mer på utbildning. Man har ökat antalet utbildningsplatser inom AMU på ett fantastiskt sätt under den här tiden.

Talmannen anmälde att Karl Hallgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Den svenska arbetslöshetsförsäkringen är som så mycket annat inom vårt socialförsäkringssystem en frukt av den svenska arbetarrörelsens ambitioner att skapa ekonomisk trygghet vid sådana tillfällen då den enskilde drabbas av oförutsedda händelser som utgör hinder för en aktiv insats i samhället.

Arbetslöshetsförsäkringen föregicks av att löntagarna inom sina fackliga organisationer skapade understöds-kassor från vilka medlemmarna erhöi ett mindre ekonomiskt bidrag i samband med arbetslöshet. Det föll sig därför naturligt för socialdemokratin när man kom i regeringsställning under 1930-talet att genomföra en reform för statligt stöd till arbetslöshetskassor. Det skedde den 26 maj 1934. Motiven var dels att man ville förstärka arbetstagnarnas ekonomiska grundtrygghet, dels att man ville förstärka arbetarnas möjligheter att inte behöva acceptera den ofrihet beträffande val av arbete som hade funnits i det tidigare borgerligt styrda samhället. Den dåvarande socialministern Gustav Möller anförde i kammardebatten, vid diskussion om arbetslöshetsförsäkringen, följande:

”Om man hade ett så stabiliserat ekonomiskt system eller samhällssystem, att varje arbetsvillig person hade tillfälle till arbete, på vilket han kunde försörja sig och sin familj, så skulle inga motiv för arbetslöshetsförsäkring finnas. — — Men eftersom vi ju tvärtom leva i ett samhälle, som i högsta grad

är instabilt, där varje lönearbetare är utsatt för risken att bli arbetslös, där genom något beslut inom den industriella världen företag helt plötsligt kunna nedläggas, där på grund av någon besparings- eller rationaliseringsåtgärd stora fabriker kunna stängas med förödande följder för arbetarna, deras familjer och ibland en hel samhällsbygd, då måste det sörjas för åtgärder, som lända till en mildring av människornas svårigheter.”

Herr talman! Det här var ett citat av Gustav Möllers anförande i andra kammaren 1934. Jag tror att det ibland kan vara nödvändigt med en sådan här historieskrivning för att klarlägga att den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen inte alls har fallit ned som någon mogen frukt över oss utan att den i stället är ett resultat av idogt reformarbete av socialdemokratin.

I det nu aktuella betänkandet behandlas såväl arbetslöshetsförsäkringen som det kontanta stödet till oförsäkrade och dessutom utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildningen. Bengt Fagerlund har tidigare varit inne på dessa frågor och mycket utförligt redogjort för de olika motionsförslagen från oss socialdemokrater.

Dessutom har det väckts ett antal enskilda motioner, varav vi i vår reservation nr 5 har berört en, nämligen motionen 277 av Rune Jonsson och Stig Olsson. I den motionen tar man bl. a. upp frågan om att skiftarbetare, som nyttjar sin lagliga rätt till deltidspension, i vissa fall går miste om arbetslöshetsförsäkring därför att exempelvis skiftcyklarna vid 36 timmars arbetsvecka för skiftarbetare – fem eller sex skift med ofta långa sammanhängande ledighetsperioder – gör att man inte uppfyller det grundvillkor som finns om arbetad tid.

Motionärerna har aktualiserat frågan därför att de har stött på problemet i sin omedelbara närhet inom massa- och pappersindustrin.

I vår reservation nr 5 yrkar vi att motionen skall bifallas. Utskottsmajoriteten anser att motionen inte bör föranleda någon åtgärd därför att man räknar med att den sittande arbetslöshetsförsäkringsutredningen kommer att aktualisera frågan. Det där låter ju bra, men det är till dålig hjälp för de arbetare som i dag förlorar ersättning.

Det förefaller också vara litet dåligt med konsekvensen när det gäller borgerligt agerande i olika utskott här i riksdagen. Vi behandlade tidigare i kväll ett betänkande från socialförsäkringsutskottet. Av det betänkandet kunde man bl. a. utläsa att det t. o. m. finns borgerliga företrädare som väckt motioner om en omarbetning av försäkringssystemet, inom ramen för sjukförsäkringsersättningen, så att också de krav som vi önskar få tillgodosedda skulle uppfyllas. Heder åt sådana motionärer. Deras agerande visar i varje fall en viljeinriktning åt något håll, vilket man inte kan säga om de borgerliga ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet.

Majoriteten har vid vissa andra tillfällen, då det gällt att tillgodose sina väljargrupper bland kapitalägare och företagare med den ena förmånen efter den andra, visat mycket stor raskhet i fråga om reformer. Det är då svårt att förstå varför det skall behöva dröja så länge innan man rättar till en brist och orättvisa inom den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen. Majoriteten erkänner såvitt jag förstår att den av motionärerna aktualiserade luckan i

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

arbetslöshetsförsäkringen föreligger. Då borde man också kunna tillstyrka motionen.

Personligen aktualiserade jag arbetslöshetsförsäkringen vid skiftarbete i en fråga till tidigare arbetsmarknadsministern Per Ahlmark den 29 mars 1977. Även Per Ahlmark erkände att arbetslösa skiftarbetare på grund av gällande bestämmelser förlorade ersättning. Men någon rättelse kunde han tydligen inte få till stånd.

Man tycker att utskottsmajoriteten borde vara medveten om dels de inskränkningar i arbetstider som nu förekommer på grund av strukturkrisen inom skogsindustrin och stålindustrin, dels de inskränkningar som kan komma att bli aktuella. Därför borde man ha tillstyrkt motionen 277.

Herr talman! Bengt Fagerlund har, som jag tidigare nämnt, berört de andra delar av betänkandet som vi från vår sida vill aktualisera. Jag vill ändå ta tillfället i akt och uttrycka min mening om den restriktivitet med vilken den borgerliga majoriteten behandlar såväl arbetslöshetsersättning och kontant arbetsmarknadsstöd som utbildningsbidrag.

Det är förunderligt att när det gäller frågor om stöd och bidrag till utsatta människor vill man från borgerligt håll inte vara generös. Ta exempelvis vårt yrkande att den högsta dagsersättningsklassen skulle höjas till 200 kr. Vårt yrkande sammanfaller, som Bengt Fagerlund redogjort för, med de erkända kassornas samorganisations krav.

Utskottsmajoriteten säger i betänkandet att om det blir nödvändigt med en höjning så skall man inte tveka att återkomma. Bengt Fagerlund har redogjort för vilken timförtjänst en ersättning på 200 kr. skulle motsvara. Arbetargrupper med sådana timförtjänster finns det faktiskt här i landet trots att vi har en borgerlig regering men tack vare att det finns starka fackliga organisationer. Gruvarbetare och anställda inom stålindustrin är sådana grupper. Jag skulle vilja fråga utskottets ordförande, som ju kommer från Norrbotten: Varför skall inte de arbetslösa gruvarbetarna och stålarbetarna i Norrbotten få full kompensation? Och en konsekvensfråga: Varför skall inte arbetslösa i Norrbotten – och sådana har ni ju gott om där uppe – få en dräglig nivå på sina utbildningsbidrag när de erbjuds arbetsmarknadsutbildning?

I Norrbotten liksom inom övriga utsatta län kämpar man för att få behålla sin befolkning. Men skall de arbetslösa kunna stanna kvar och vänta på att få ett jobb eller genomgå AMU-utbildning, måste de få en dräglig ekonomisk trygghet. Detta motarbetar nu samtliga borgerliga i utskottet genom att säga nej till vårt förslag.

Visst vet vi på fackligt håll att många arbetsgivare kritiserat bl. a. ersättningsformerna vid arbetslöshet. Det är inget nytt att man möter motstånd från det hållet. Högern gick emot arbetslöshetsförsäkringens införande 1934. Kanske är det borgerliga avslaget på våra förslag ett uttryck för den bidragskverulans som finns bland bättre ställda i samhället.

I ett borgerligt styrt samhälle har aldrig den fattige utrustats med någon sked för att få sin del av samhällets manna. Detta ser vi tydliga bevis på i utskottsbetänkandet, som folkpartister, centerpartister och moderater drivit fram. Varför gör inte folkpartisterna och centerpartisterna som på 1930-talet –

går med oss på våra reservationer? Är det för att den nya tappningen av 1930-talets höger, moderaterna, håller hårt i kassakistan? Det måste väl ändå finnas någon orsak till detta?

Risken för ett ökat budgetunderskott och annat som Eva Winther här har anfört tycker jag är en mycket dålig ursäkt i detta sammanhang.

Lägg också märke till de yrkanden som Bengt Fagerlund tidigare framförde, exempelvis att man skulle få behålla stimulansbidraget på 15 kr. i samband med arbetsmarknadsutbildning! Det skulle för ungdomarnas del innebära att de fick 70 kr. i stället för 65. 5 kr. kan naturligtvis inte tyckas vara speciellt mycket pengar, men det är ändå värdefullt för dem som inte har annat att leva av än just det här kontanta arbetsmarknadsstödet.

Sedan tog Eva Winther också upp frågan om de framtida finansieringsformerna för arbetslöshetsförsäkringen. Det vore ju bra om man kunde bestämma sig för när utredningen skall bli klar och vi fick veta vilken finansieringsform man från ert håll tänker tillgripa för att klara den allt högre arbetslösheten i det här landet.

Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer.

I detta anförande instämde Rune Jonsson i Husum (s) och Stig Olsson (s).

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Sune Johansson talade om vikten av arbetslöshetsförsäkring, och den är vi helt överens om. Han talade också om det arbete socialdemokraterna hade nedlagt i det här landet för att genomdriva alla reformer. Vi får kanske från folkpartiet i all ödmjukhet säga att vi också har varit pådrivande när det gäller reformarbetet i vårt land.

När det gäller motionen 277 är det riktigt att nu gällande regler för kvalifikationstid för arbetslöshetsersättning inte är bra för de deltidsarbetande. Men det är väl ändå mot all praxis i riksdagsarbetet att göra ändringar när ett utredningsarbete snart är klart – ALF-utredningen lägger fram sitt förslag på försommaren. ALF-utredningen behandlar såvitt jag vet även de här problemen. En allmän arbetslöshetsförsäkring skall ju gälla all arbetskraft.

Sedan var vi väldigt restriktiva och inte generösa alls när vi sade nej till de två högsta dagpenningklasserna. Men om jag har läst socialdemokraternas motion rätt så räknar ni med att den genomsnittliga kassaersättningen skall vara 180 kr. per dag, och med utgångspunkt i 180 kr. per dag beräknar ni det anslag som behövs.

Beträffande gruvarbetarna i Norrbotten så tror jag att de också kommer att få kompensation genom det förslag som vi nu lägger fram. Om man tittar på den procentuella förändring som har skett för deras löner från januari 1977 till januari 1978 så finner man att den är 5,4 %. Det är den lönekostnadsökning man har fått inom gruvor och mineralbrott.

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill naturligtvis inte förneka att folkpartiet har varit med och jobbat fram vissa sociala reformer i det här samhället, det är kanske ett faktum. Men det har också varit vissa andra tillfällen, exempelvis i fråga om att förespråka vilken väg man skulle ta när det gäller samhällsekonomi och sysselsättningsfrågorna. Det är ett känt faktum att det fanns en folkpartiledare förr i tiden som tyckte att man skulle kunna acceptera en arbetslöshetsnivå av viss storleksordning för att få bukt med inflationen. Det är ju bra att man från folkpartiets sida tycks ha tänkt om i det avseendet.

Jag vill också säga till Eva Winther att när vi nu går ut och begär en högsta dagersättningsklass om 200 kr. så gör vi detta i medvetande om att de erkända kassorna sedan har rätt att röra sig inom ramen av 200 kr. Vi vet att med den höga inflationstakt vi har kommer man snart att slå i taket när det gäller ersättningsarna – så pass förutseende är vi dock trots allt.

När det gäller Eva Winters försvar av utskottets ställningstagande till motionen 277 står jag fast vid vad jag tidigare sade, nämligen att det är en dålig konsekvens i borgerlighetens agerande från det ena utskottet till det andra – i vissa fall är man beredd att lösa sådana här problem, i andra fall inte.

Herr talman, jag skall inte ytterligare förlänga denna debatt. Det som sagts här från vårt håll borde ändå ha klargjort att alternativet i det här landet för människor som behöver inkomsttrygghet vid arbetslöshet är socialdemokratien och inte den borgerliga politiken. Utskottets ordförande har inte kunnat övertyga mig eller någon annan om motsatsen.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! I sammanhang med motionen 277 kan det, Sune Johansson, vara intressant att notera att fru Landberg och fru Hörnlund år 1975 motionerade om ändring av arbetsvillkoret i lagen om KAS för att få en förbättring för delårs- och deltidsarbetande. Det dåvarande inrikesutskottet konstaterade i sitt betänkande 1975/76:6 att frågan skulle komma att prövas av ALF-utredningen.

Detta var för tre år sedan. Då fann riksdagen tydligen inte anledning att ta något initiativ med anledning av motionen. Det skedde alltså på den socialdemokratiska regeringens tid. Då var man uppenbarligen beredd att avvakta resultatet av utredningen, men nu – när det återstår ett par månader – är man inte beredd att avvakta.

SUNE JOHANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Om det sista fru Winther sade var ett besked konstaterar jag att utredningens resultat kommer att föreligga om två månader.

Det är många frågor som tagits upp i motioner här i riksdagen, och det är klart att motionerna fått den behandling som svarat mot deras aktualitet. När vi nu tar upp frågan om en översyn av de bestämmelser som gäller för deltidsarbetande, sker det i en tid då allt fler människor arbetar deltid, dels beroende på att vi genomfört delpensionsreformen och många människor därigenom fått större möjligheter att arbeta på deltid, dels beroende på att

deltidsarbete för många, särskilt för kvinnor, är det enda som står till buds.

Vi har dessutom på arbetsmarknaden fått ett helt annat system än tidigare för överenskommelser om arbetstider. Vi har fått konstruktioner som gör det möjligt att åstadkomma ett så effektivt utnyttjande som möjligt av företagets totala produktionsresurser. Det gör att den här frågan i dag är av mycket större betydelse än för något år sedan. Det tycker jag att Eva Winther borde kunna inse.

Talmannen anmälde att Eva Winther anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Det mesta har sagts i den här debatten, och jag tycker därför att jag kan fatta mig kort, även därför att tiden är långt framskriden.

Våra synpunkter är sammanfattade i motionen 1819. Vi anser alltså att de höjningar som föreslås i propositionen är helt otillräckliga med hänsyn till de stigande levnadsomkostnader som vi kunnat notera på senare tid och som drabbar arbetslösa – unga såväl som gamla – lika hårt som alla andra.

Allt fler människor är i dag tvungna att lita till olika stödformer vid arbetslöshet. Att de hamnat i den situationen råar de själva inte för. Det är en följd av den kapitalistiska kris som drabbar även vårt land och dess arbetarklass. Ungas och gamla kastas ut i arbetslöshet, och priser och hyror stiger på ett oroväckande sätt. Det är i dagens Sverige svårt att klara sig på en vanlig arbetarlön, och det är ännu svårare för dem som tvingas leva på det ekonomiska stöd som nu utgår vid arbetslöshet.

År 1976 beslöt riksdagen att komplettera antalet dagpenningklasser i arbetslöshetsförsäkringen med tre nya klasser – 140, 150 och 160 kr. Nu föreslår regeringen ytterligare två nya dagpenningklasser – 170 och 180 kr.

I vår motion säger vi att det här är en helt otillräcklig åtgärd. Vi delar den uppfattning som har kommit till uttryck i skrivelse från arbetslöshetskassornas samorganisation, där man redan i november i följ hemställde om fyra nya dagpenningklasser – 170, 180, 190 och 200 kr. Den kraftiga inflationen har medfört att flertalet arbetslöshetskassor har höjt sina dagpenningbelopp till f. n. maximal nivå. Vid den justering som förbereds måste det vara logiskt att ta hänsyn till realiteterna. 80 % av de försäkrade tillhör redan dagpenningklassen 160 kr.

Arbetslöshetskassornas samorganisation framhåller i den tidigare nämnda skrivelsen att ersättningen inom sjukförsäkringen har stigit så kraftigt att en motsvarande procentuell höjning av arbetslöshetsförsäkringens högsta dagpenningbelopp skulle innebära en höjning till 190 kr. Med hänsyn till att basbeloppet förmodligen kommer att ha stigit ytterligare innan de höjda dagpenningklasserna kan tillämpas och då en allmän arbetslöshetsförsäkring, som man har utlovat, kan vara i tillämpning tidigast 1980, anser samorganisationen att den maximala nivån för dagpenningen bör höjas till 200 kr. Vi inom apk anser att det förslaget är absolut minimum, som bara kan godtas i

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

avvaktan på de ytterligare förbättringar som signaleras. Vi tycker också att det är av största vikt att ALF-utredningen snarast slutförs, så att riksdagen får ta ställning till dess förslag.

Nu gäller det också det kontanta arbetsmarknadsstödet. Det föreslås höjt från 55 till 65 kr. per dag. Det är en komplettering till arbetslöshetsförsäkringen, och det är framför allt arbetslösa ungdomar som är beroende av den stödformen. De har kastats ut i en kärv arbetsmarknad, och många har ställts på sidan om. De som har slutat skolan är ofta färdigutbildade men finner inget arbete. Så är ju läget i det här landet i dag. Ungdomen i Norrlandslänen drabbas mycket hårt, inte minst i mitt eget hemlän.

Vi har alltså sagt att den höjning som departementschefen förordar är helt otillräcklig. Jag vill fråga: Vem kan klara sig på 65 kr. per dag?

Jag hade egentligen inte tänkt polemisera med fru Winther och det av flera skäl, inte minst för att spara tid. Men helt kan jag inte låta bli det, när hon säger att det här är en fråga om fördelning av resurserna. Det är klart att det alltid gäller att fördela resurser, men varför tänkte inte fru Winther på det när hon i dag var med om att lättvindigt slänga i väg 300 milj. kr. på ett svindyrt flygplansprojekt, som i sin förlängning kan komma att kosta 20 miljarder kr. Bara i år satsar man f. ö. 14 miljarder kr. på vår militärapparat, den dyraste i världen. Då är det inte fråga om hur man fördelar resurserna. Jag tycker att hon borde ha valt att hjälpa de arbetslösa i stället för generalerna, men det gjorde hon inte.

Jag vill avsluta mitt anförande med att säga att den socialdemokratiska reservationen också innefattar ett yrkande om bifall till vår motion. Jag instämmer i detta yrkande.

När det gäller det kontanta arbetsmarknadsstödet har vi föreslagit en höjning till 100 kr. Vpk har föreslagit en höjning till 110 kr. och har även utarbetat lagtext. Det finns ingen anledning för mig att ställa något särskilt yrkande om bifall till vår motion, eftersom vi självfallet inte har något emot ytterligare en tia per dag. Vi kommer alltså att rösta på motionen 1821 i detta sammanhang.

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 32 behandlas motionen 611, som väcktes av mig m. fl. under den allmänna motionstiden. Motionen tar upp ett problem, som många unga föräldrar i dag möter på grund av brist på kommunal barnomsorg. Det är rätt vanligt att blivande föräldrar anmäler sitt barn för plats i den kommunala barnomsorgen så fort man fått graviditeten bekräftad.

När föräldraförsäkringstiden gått ut och kvinnan – och jag säger kvinnan, för vi skall ha klart för oss att det här till 99,9 % gäller kvinnor – vill återgå till arbetslivet, får hon uppleva att plats inte finns inom den kommunala barnomsorgen. När hon berättar detta på arbetsförmedlingen, får hon besked att hon inte kan få kassaersättning, eller KAS, eftersom hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den arbetssökande modern kan tillhöra en erkänd arbetslöshetskassa

sedan länge eller uppfylla villkoren för att få kontant arbetsmarknadsstöd. Men på grund av att kommunen inte har barnomsorgen ordnad blir hon utan arbete, och hon får inte heller den ekonomiska trygghet som hon egentligen är berättigad till.

Det kan hända att hon har ett arbete att återgå till, men det kan också vara så, att hon är utan arbete och arbetsförmedlingen inte heller har något arbete att erbjuda henne. Det är ju mycket troligt i dessa tider. I varje fall blir hon utan ersättning från kassa. Det här tycker jag är helt orimligt, och det är, som jag tidigare sade, enbart kvinnor som drabbas av dessa regler.

Nu har ett enigt utskott ansett att motionen inte skall föranleda någon åtgärd. Utskottet utgår från att problemet tas upp i det fortsatta beredningsarbetet i ALF-utredningen, den utredning som syftar till att införa en allmän arbetslöshetsförsäkring. Jag är väl inte så säker på detta. Jag hade hellre sett att utredningen gavs sådana tilläggsdirektiv att denna för kvinnorna så diskriminerande fråga kunde lösas.

Jag vill ställa en fråga till utskottets talesman Eva Winther. Kan man räkna med att ALF-utredningen i sitt fortsatta beredningsarbete även behandlar detta problem – utan att ha fått tilläggsdirektiv?

Herr talman! Jag vill bara ha svar på min fråga, och jag har inget yrkande.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Det är givet att det problem som motionärerna tar upp är väldigt besvärligt för dem som drabbas av det. Som svar på frågan skulle jag bara vilja referera vad dåvarande inrikesutskottet skrev i sitt betänkande 1975/76:6 med anledning av en motion av fru Hörnlund m. fl.:

”Hur de praktiska reglerna skall utformas i anslutning till denna princip” – alltså att rätt till arbetslöshetsersättning förutsätter att sökanden står till arbetsmarknadens förfogande – ”utreds f. n. inom ALF-utredningen. Den av motionärerna väckta frågan bör därför, som LO och TCO hävdar i sina remissyttranden, inte brytas ut ur sitt större sammanhang och prövas i en separat utredning. Därtill kommer att lösningen av det aktuella problemet ytterst har samband med den takt i vilken barntillsynen byggs ut.”

Detta sades alltså 1975/76 av inrikesutskottet, som då hade socialdemokratisk majoritet. Jag tycker att det svaret kan gälla även i dag. Det finns desto större anledning till det, eftersom vi nu på försommaren kan vänta ett förslag från ALF-utredningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Birger Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Birger Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 148

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1821 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1821 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 15

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1821 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1821 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Onsdagen den
26 april 1978

*Kontant stöd vid
arbetslöshet, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 15

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Birger Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Fagerlund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Birger Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bengt Fagerlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 148

Mom. 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Birger Nilsson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Sune Johansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Birger Nilsson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Sune Johansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 148

Onsdagen den
26 april 1978

*Distriktsindelning
m. m. inom exeku-
tionsväsendet*

Mom. 10

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78:33 med anledning av propositionen 1977/78:162 om godkännande av Europarådets konvention om migrerande arbetstagares rättsställning

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Distriktsindelning m. m. inom exekutionsväsendet

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:26 med anledning av propositionen 1977/78:129 om distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m. inom exekutionsväsendet jämte motioner.

GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Utskottet har haft att behandla bl. a. en trepartimotion av Alf Wennerfors m. fl. i vilken man tar upp särskilt de problem som Stockholms län har och som inte kommer så mycket närmare en lösning i och med den föreslagna organisationen av exekutionsväsendet.

Det har nyligen gjorts en kraftig upprustning av skatteadministrationen när det gäller taxering i första instans. Denna förstärkning bygger helt logiskt på att Stockholms kranskommuner också ingår i storstadsområdet och att hela området är lika svårbearbetat. Som motionärerna påpekar tjänar det inte mycket till med en aldrig så korrekt taxering och debitering, om de inte resulterar i motsvarande skatteintäkter. Med den resurstilldelning som kronofogdemyndigheterna i Stockholms län fått har de ingen möjlighet att klara den uppgiften.

Redan 1971 gjordes en utredning om exekutionsväsendets organisation. Då föreslogs bl. a. en minskning från 81 till 35 distrikt. Civilutskottet godtog principerna i förslaget men förordade en ny utredning för att utveckla frågan om servicedelen och för att utarbeta förslag till fler distrikt i ytstora län.

Den nya utredningen kom 1973 fram till och motiverade väl ett förslag om 36 distrikt, i stort sett ett distrikt per län. Med hänsyn till geografiska förhållanden, ojämn arbetsbelastning m. m. gjorde man vissa undantag: Stockholms län skulle t. ex. indelas i sju distrikt, Malmö i tre osv. Detta förslag hade arbetats fram i samråd med de fackliga organisationerna och det innefattade också förslag till arbets-personalorganisation med bemanning. Utredningen tog fasta på de arbetsuppgifter som redan åvilade kronofogdemyndigheterna men sneglade också på kommande uppgifter till följd av planerade reformer – bl. a. ligger en ny utsökningsbalk på lagrådsremiss, vilken överför överexekutors arbetsuppgifter till kronofogdemyndigheterna.

Den föreslagna minskningen, från 81 till 36 distrikt, fick kritik från

kommuner och länsstyrelser, och någon proposition blev det inte heller då. I stället tillsattes en parlamentarisk översynsutredning, som bl. a. skulle klarlägga vilka åtgärder som behövdes för att kronofogdemyndigheterna skulle kunna lämna allmänheten god service. Kronofogdemyndighetsutredningen – KFMU, för enkelhetens skull – lade fram sitt betänkande i juni 1977. Den redovisade bl. a. en undersökning, där man fastställde i vilken mån de olika personalkategorierna kommer i kontakt med allmänheten. Det visade sig att kronofogdar och kronokommissarier i ringa grad har sådana kontakter, medan den exekutiva personalen och kontorspersonalen svarar för dessa med ca 50 resp. 32 %. Kronofogdarna svarar huvudsakligen för de stora, principiellt viktiga ärendena. Utredningen drar slutsatsen att de därför inte skulle behöva vara placerade så nära allmänheten. Det förslag om 65 distrikt som KFMU alltså för fram innebär en kompromiss mellan den tidigare utredningens förslag om 36 distrikt och den nuvarande indelningen i 81.

Likväl föreslås i propositionen att man bibehåller distriktsindelningen oförändrad. Efter åtta års utredande där alla förslag går, så att säga, i samma riktning kör på den här punkten departementet över såväl experter som parlamentariker och fackorganisationer. För Stockholms län innebär den föreslagna organisationen oacceptabla konsekvenser. Indrivningsväsendet får en bemanning som är lägre än den genomsnittligt är i landet i övrigt, trots att man arbetar under utomordentligt svåra förhållanden.

Storstadsområdena med sitt ökande våld, med sin anonymitet, med komplicerade konkurser etc. erbjuder ett hårt klimat för personalen. Deras medmänsklighet kan sättas på prov i konfrontationer med betryckta eller desperata människor; just i sådana grannliga uppgifter måste det anses olämpligt att arbeta under ständig tidspress. Om man ser så krasst på saken, är det för staten en dålig affär att avstå från de inkomster som ett bättre indrivningsresultat ger. Om indrivningen i Stockholms län höjdes till samma nivå som i landet i övrigt, skulle resultatet bli en inkomstökning med ca 55 milj. kr. årligen.

I propositionen 129, i motionen 1863 och i civilutskottets betänkande konstateras att kronofogdemyndigheterna i Stockholms län har ett uppdämt personalbehov och stora eftersläpningar. Det föreligger nu risk för att man kommer ytterligare på efterkälken. Jag skall inte redogöra för all den statistik som bekräftar detta utan bara nämna några jämförelsesiffror som belyser dilemmat.

Stockholms kommun och Stockholms län har ungefär samma arbetsmängd, men länsdelen får 37 tjänster mindre. Stockholms län svarar ensamt för mer än 40 % av alla restförda skatter i landet, men man har bara 25 % av personalstyrkan. Länsstyrelsen har förordat att Stockholms län och Stockholms kommun tilldelas ytterligare 155 tjänster; av dessa får man endast 34.

Riksskatteverket har på departementets uppdrag gjort en bemanningsplan, först med tanke på KFMU:s förslag om 65 distrikt men senare – enligt nytt uppdrag – för det oförändrade antalet 81 distrikt. Utgångspunkten tycks ha varit att rätta till förhållandena för de distrikt som i dag är underbemannade,

och förstärkning föreslås för storstäderna och för Stockholms län genom omfördelningar eller indragningar av personal i distrikt med överkapacitet. Men departementet följer inte riksskatteverkets bemanningsplan. Ingen exekutiv tjänst dras in, utan målet är att successivt överföra tjänster som blir lediga till hårt belastade distrikt – i och för sig ett sympatiskt tillvägagångssätt. Men detta kommer för Stockholms läns vidkommande att ta orimligt lång tid, och medan gräset växer kan kon dö.

Under 1978/79 skall dessutom ett ADB-system för redovisning, det s. k. REX-systemet, införas i Stockholms län. Såsom påpekas i motionen 1863 tycks man redan i förväg ha tagit ut de rationaliseringsvinster som förväntas. Det kan nämnas att i de distrikt som redan infört REX har inte några som helst personalinskränkningar gjorts. Stockholms län, som alltså inte ens har normal bemanning, är illa rustat att gå in i ett nytt redovisningssystem. Det hade varit önskvärt att länet åtminstone under ett övergångsskede tilldelats större personalresurser.

Som jag nämnt innebar länsstyrelsens förslag 155 tjänster för hela Stockholms län. Riksskatteverket föreslog 105 tjänster, varav 72 för länsdelen. Enligt propositionen beviljas alltså sammanlagt 34. För vissa distrikt kommer detta att innebära en minskning, eftersom de under hand fått sig tilldelade extra tjänster, som inte är redovisade i underlaget och som utgår i och med den nya organisationen.

Dimensioneringen bygger på statistik från 1976. Utvecklingen under 1977 visar en accelererande ökning av antalet ärenden. Allra mest ökar de i Stockholms län, och kommunerna Sollentuna, Huddinge, min hemkommun Södertälje och Handen är mest illa ute. Den senaste tidens utveckling motiverar statistiskt sett en ännu större ökning av antalet tjänster än den som KFMU ansåg erforderlig.

De förhållanden som jag pekat på kan bidra till att uppluckra den allmänna skattemoralen allteftersom det blir känt att myndigheterna saknar resurser att driva in uppdebiteringar. En sådan tingens ordning måste med naturnödvändighet sätta i gång en ond cirkel. Det är i dag svårt att rekrytera exekutiv personal till Stockholms kranskommuner. I min hemkommun har sedan 1974 10 tjänstemän av 14 slutat sin tjänst. Fem av dem har sökt arbete på orter utanför Stockholms län, och de övriga fem har gått över i privat tjänst.

Innan den omfördelning av tjänster som förutskickas hunnit ge ett för Stockholms län någorlunda acceptabelt resultat, borde provisoriska åtgärder kunna vidtas, dels för att häva den stora eftersläpning av ärenden som råder, dels för att möta en akut situation, ytterligare komplicerad av införandet av ADB-redovisningen, samt, slutligen, för att i någon ringa mån åstadkomma den service åt allmänheten som nu är praktiskt taget omöjlig att ge.

De kraftiga motiveringar till förmån för Stockholms län som Alf Wennerfors, Daniel Tarschys och Stina Andersson för fram i sin motion har inte helt kommit fram i utskottets betänkande, även om utskottet ställt sig mycket välvilligt till motionen. Eftersom man ändå påpekar att det kan bli nödvändigt att tillskjuta ytterligare medel till den exekutiva verksamheten i Stockholms län och dessutom förutsätter att regeringen noga följer utveck-

lingen i länet, har jag inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Distriktsindelning
m. m. inom exekutionsväsendet*

I detta anförande instämde Alf Wennerfors (m).

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Av propositionen framgår med all önskvärd tydlighet att Stockholms län på intet sätt har fått de tjänster som föreslagits och som skulle behövas. Gunnel Liljegren har ju också kraftigt understrukt detta i sitt inlägg.

Utskottet skriver också i sitt betänkande "att den satsning på taxering i första instans som skett riskerar bli verkningslös om inte uppbörd och indrivning ges motsvarande resurser". I det påståendet kan man inte annat än instämma.

Att det här är en mycket betydelsefull fråga för hela Stockholms län bevisas inte minst av att representanter för alla de fem riksdagspartierna under påskhelgen blev kallade hit till riksdagshuset, eftersom landshövdingen då hade begärt en särskild uppvaktning. Han ställde upp med en mycket stor skara experter. Samtliga underströk de allvarliga förhållanden som råder i Stockholms län. Landshövdingen betygade själv att han var mycket orolig efter det att han hade fått ta del av allt det sakmaterial som fanns i detta ärende och sedan han fått veta hur förhållandena i verkligheten är när det gäller indrivning av pengar till statskassan. Han var också mycket bestämd i sina krav på att det här länet verkligen behöver en kraftig personalförstärkning inom kronofogdemyndigheterna.

Vid denna uppvaktning deklarerade både den socialdemokratiska gruppen och vpk-gruppen att vi var beredda att för vår del stötta en fempartimotion här i riksdagen, som skulle gå ut på att det i Stockholms län vidtas de provisoriska åtgärder som Gunnel Liljegren talat om i dag, nämligen att bevilja ett extra anslag på mellan 3 och 4 milj. kr. för att kunna göra den nödvändiga personella upprustningen.

När vi träffades efter påskhelgen var det med ett beklagande som vi mottog beskedet att den borgerliga majoriteten inte var beredd att ställa upp på en sådan fempartimotion. Resultatet kan vi se av den motion som finns redovisad i utskottets betänkande och som har Alf Wennerfors som första namn. Där talar man endast om att tjänster som kan bli vakanta på andra håll i landet skall överflyttas till Stockholms län. Det är sannerligen ett mycket magert besked som den hårt ansträngda personalen inom kronofogdemyndigheterna i det här länet får.

Hade det varit litet mera kraft i den borgerliga majoriteten, hade vi i dag kunnat behandla ett enigt förslag, och personalen vid kronofogdemyndigheterna hade kunnat få ett mycket mer positivt besked. Dessutom är det här, som Gunnel Liljegren sade, en mycket god affär för staten. Hon påstod själv att vi skulle kunna ta in ytterligare 55 milj. kr. per år till statskassan. Det här är ett ärende som är ett typiskt exempel på att man inte får vara rädd för att ge ut litet pengar för att kunna dra in ännu mer pengar till statskassan.

Herr talman! Jag har bara velat ge bakgrunden till det ärende som vi nu behandlar, och vi kommer från den socialdemokratiska gruppen självfallet att följa detta med allra största uppmärksamhet.

GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Det är bra med den syndare som sent sig omvänder och bättrar. Såvitt jag kan se kunde såväl s som vpk ha väckt en egen motion med anledning av denna proposition. Det är litet sent påkommet, men det är ändå tacknämligt att nu få helhjärtat stöd.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Vi gjorde mycket klara deklARATIONER vid uppvaktningen veckan före påsk men vi sade samtidigt att vi självfallet inte från den socialdemokratiska gruppen går ut med en egen motion som bara leder till resultatet att den blir nedröstad här i riksdagen. Som krav ställde vi att de borgerliga partierna skulle vara med på förslaget så att det kunde bli fråga om en fempartimotion.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Trätan mellan företrädarna för Stockholms län om hur man skulle ha agerat tänker jag inte lägga mig i. Jag vill bara notera att vi fått motsvarande information från personal inom kronofogdemyndigheten i Stockholms län om den situation som råder här. Som framgår av utskottets betänkande har vi ingående behandlat dessa frågor och gjort en del konstateranden.

Tre saker kan komma att förbättra situationen. Den första är den omfördelning av tjänster som man i propositionen talat om. Den andra är den ADB-reform som också nämns i propositionen. Vi konstaterar att det kan bli nödvändigt att tillskjuta ytterligare medel till den exekutiva verksamheten i Stockholms län för att man skall ha möjlighet att genomföra systemet på ett smidigt sätt. Den tredje saken är att regeringen nu efter många utredningar lagt fram en proposition om hur kronofogdemyndigheten i fortsättningen skall vara organiserad. Jag utgår från att den nu kommer att få arbetsro i sin organisation under ett antal år framåt. Varje år kommer regering och riksdag vid behandlingen av budgetpropositionen att få ta ställning till vilket antal tjänster som skall tillföras de olika verksamheterna.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag vill understryka att den här reformen är angelägen och att den inte tål något dröjsmål. Jag har bara velat peka på några skönhetsfläckar. Men att den på det stora hela är en angelägen reform råder det enighet om.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet uttalandet från Kjell Mattsson att han inser att det behövs extra medel till kronofogdemyndigheten i Stockholms län. Jag hoppas att Kjell Mattsson i fortsättningen aktivt verkar för att det blir en större ekonomisk tilldelning till personell upprustning i det här länet, eftersom detta nu verkligen behövs. Vi kan inte bara tala om att organisationen behöver arbetsro, utan här i länet behövs det framför allt personell förstärkning!

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden

dels arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 31 och socialförsäkringsutskottets betänkande nr 24 i nu angiven ordning uppföras främst,

dels utbildningsutskottets betänkande nr 21 och kulturutskottets betänkande nr 20 i nu angiven ordning sättas sist.

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 23.24.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 131

Onsdagen den
26 april 1978

*Distriktsindelning
m. m. inom exekutionsväsendet*